PVBLII
OVIDII
NASONIS
DE TRISTIBVS
LIBRI V.

AMSTELÆDAMI,
Apud IOANNEM BLAEV.
M. DC. XXXXIX.

P. OVIDII NASONIS TRISTIVM LIBER PRIMVS.

ELEGIA I.

Alloquitur librum, ut Romam vadat, & quid ei faciendum sit, admonet.

PARVE (*nec invideo*) *sine me liber ibis in urbem:*
Hei mihi, quod domino non licet ire tuo!
Vade, sed incultus: qualem decet exulis esse,
Infelix habitum temporis hujus habe.
Nec te purpureo velent vaccinia succo:
Non est conveniens luctibus ille color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur:
Candida nec nigra cornua fronte geras.
Nec fragili geminæ poliantur pumice frontes,
Hirsutus sparsis ut videare comis.
Felices ornent hæc instrumenta libellos:
Fortunæ memorem te decet esse meæ.
Neve liturarum pudeat: qui viderit illas,
De lacrymis factas sentiat esse meis.
Vade liber: verbisque meis loca grata saluta:
Contingam certe quo licet illa pede.
Si quis ut in populo nostri non immemor illo,
Si quis, qui, quid agam forte requiret, erit:
Vivere me dices, salvum tamen esse negabis:
Id quoque quod vivam, munus habere Dei.

Atque ita tu tacitus, quærenti plura legendum.
Ne, quæ non opus est, forte loquare, cave.
Protinus admonitus repetet mea crimina lector:
Et peragar populi publicus ore reus.
Tu cave defendas, quamvis mordebere dictis:
Causa patrocinio non bona major erit.
Invenies aliquem, qui me suspiret ademtum,
Carmina nec siccis perlegat ista genis.
Et tacitus secum, ne quis malus audiat, optet,
Sit mea lenito Cæsare pœna levis.
Nos quoque, quisquis erit, ne sit miser ipse precamur,
Placatos miseris qui volet esse deos.
Quæque velet, rata sint: ablataque principis ira
Sedibus in patriis det mihi posse mori.
Vt peragas mandata liber, culpabere forsan:
Ingeniique minor laude ferere mei.
Iudicis officium est, ut res, ita tempora rerum
Quærere: quæsito tempore tutus eris.
Carmina proveniunt animo deducta sereno:
Nubila sunt subitis tempora nostra malis.
Carmina secessum scribentis & ocia quærunt:
Me mare, me venti, me fera jactat hyems.
Carminibus metus omnis abest: ego perditus ensem
Hæsurum jugulo jam puto jamque meo.
Hæc quoque, quæ facio, judex mirabitur æquus;
Scriptaque cum venia qualiacunque leget.
Da mihi Mæoniden, & tot circumspice casus:
Ingenium tantis excidet omne malis.
Denique securus famæ liber ire memento:
Nec tibi sit lecto displicuisse pudor.
Non ita se nobis præbet fortuna secundam:
Vt tibi sit ratio laudis habenda tuæ.
Donec eram sospes, tituli tangebar amore:
Quærendique mihi nominis ardor erat.
Carmina nunc si non, studiumque quod obfuit, odi,
Sit satis: ingenio sic fuga parta meo.

Itamen:

I tamen: & pro me tu, cui licet, aspice Romam:
Dii facerent, possem nunc meus esse liber!
Nec te, quod venias magnam peregrinus in urbem,
Ignotum populo posse venire puta.
Vt titulo careas, ipso noscere colore:
Dissimulare velis, te liquet esse meum.
Clam tamen intrato: nec te mea carmina lædant:
Non sunt, ut quondam plena favoris erant.
Si quis erit, qui te, quod sis meus, esse legendum
Non putet: è gremio rejiciatque suo:
Inspice, dic titulum: non sum præceptor amoris:
Quas meruit pœnas, jam dedit illud opus.
Forsitan expectes, an in alta palatia missum,
Scandere te jubeam, Cæsareamque domum.
Ignoscant augusta mihi loca, diique locorum:
Venit in hoc illa fulmen ab arce caput.
Sunt equidem memini mitissima sedibus illis
Numina: sed timeo, qui nocuere, deos.
Terretur minimo pennæ stridore columbæ
Vnguibus accipiter saucia facta tuis.
Nec procul à stabulis audet discedere, si qua
Excussa est avidi dentibus agna lupi.
Vitaret cœlum Phaëthon, si viveret: &, quos
Optarat stulte, tangere nollet equos.
Me quoque quæ sensi, fateor Iovis arma timere:
Me reor in festo, cum tonat, igne peti.
Quicunque Argolica de classe Capharea fugit:
Semper ab Euboicis vela retorquet aquis.
Et mea cymba semel vasta percussa procella,
Illum, quo læsa est, horret adire locum.
Ergo cave liber, & timida circumspice mente,
Et satis à media sit tibi plebe legi.
Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icarias nomine fecit aquas.
Difficile est tamen, hic remis utaris, an aura,
Dicere: consilium resque locusque dabunt.

Si poteris vacuo tradi: si cuncta videbis
Mitia: si vires fregerit ira suas.
Si quis erit, qui te dubitantem, & adire timentem
Tradat, & ante tamen pauca loquatur, adi.
Luce bona, dominoque tuo felicior ipso,
Pervenias illuc, & mala nostra leves.
Namque ea, vel nemo, vel qui mihi vulnera fecit,
Solus Achilleo tollere more potest.
Tantum ne noceas, dum vis prodesse, videto.
Nam spes est animi nostra timore minor.
Quaque quiescebat, ne mota resaeviat ira:
Et poena tu sis altera causa cave,
Cum tamen in nostrum fueris penetrale receptus,
Contigerisque tuam scrinia parva domum:
Aspicies illic positos ex ordine fratres,
Quos studium cunctos evigilavit idem.
Cetera turba palam titulos ostendit apertos,
Et sua detecta nomina fronte gerit.
Tres procul obscura latitantes parte videbis,
Hi quoque, quod nemo nescit, amare docent.
Hos tu vel fugias: vel, si satis oris habebis,
Oedipodas facito, Telegonosque voces.
Deque tribus moneo, si qua est tibi cura parentis,
Ne quenquam, quanvis ipse docebit, ames.
Sunt quoque mutata ter quinque volumina forma,
Nuper ab exequiis carmina rapta meis:
His mando dicas, inter mutata referri
Fortunae vultum corpora posse meae.
Nanque ea dissimilis subito est effecta priori:
Flendaque nunc, aliquo tempore laeta fuit.
Plura quidem mandare tibi, si quaeris, habebam:
Sed vereor tardae causa fuisse morae.
Et si, quae subeunt, tecum liber omnia ferres,
Sarcina laturo magna futurus eras.
Longa via est: propera: nobis habitabitur orbis
Vltimus, à terra terra remota mea.

ELE-

ELEGIA II.

Supplicatio ad Deos, ut ab imminenti naufragio eum incolumem servent.

Dii maris & cœli, (quid enim nisi vota supersũt?)
Solvere quassatæ parcite membra ratis.
Neve, precor, magni subscribite Cæsaris iræ:
Sæpe premente Deo fert Deus alter opem.
Mulciber in Trojam, pro Troja stabat Apollo:
Æqua Venus Teucris, Pallas iniqua fuit.
Oderat Æneam propior Saturnia Turno:
Ille tamen Veneris numine tutus erat.
Sæpe ferox cautum petiit Neptunus Ulyssem:
Eripuit patruo sæpe Minerva suo.
Et nobis aliquod (quanvis distamus ab illis)
Quis vetat irato numen adesse Deo?
Verba miser frustra non proficientia perdo:
Ipsa graves spargunt ora loquentis aquæ.
Terribilisque Notus jactat mea dicta: precesque
Ad quos mittuntur non sinit ire deos.
Ergo iidem venti, ne causa lædar in una,
Velaque nescio quo votaque nostra ferunt.
Me miserum, quanti montes volvuntur aquarum!
Iam jam tacturos sidera summa putes.
Quantæ diducto subsidunt æquore valles!
Iam jam tacturas Tartara nigra putes.
Quocunque aspicio, nihil est nisi pontus & æther:
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter utrunque fremunt immani murmure venti:
Nescit cui domino pareat unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc Zephyrus sero vespere missus adest:
Nunc gelidus sicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus adversa prœlia fronte gerit.
Rector in incerto est: nec, quid fugiatve petatve,
Invenit: ambiguis ars stupet ipsa malis.

Scilicet occidimus : nec ſpes eſt ulla ſalutis :
Dumque loquor, vultus obruit unda meos.
Opprimet hanc animam fluctus : fruſtraque precanti
Ore necaturas accipiemus aquas.
At pia nil aliud quam me dolet exule conjux :
Hoc unum noſtri ſcitque gemitque mali.
Neſcit in immenſo jactari corpora ponto :
Neſcit agi ventis : neſcit adeſſe necem.
O bene, quod non ſum mecum conſcendere paſſus :
Ne mihi mors miſero bis patienda foret.
At nunc, ut peream, quoniam caret illa periclo,
Dimidia certe parte ſuperſtes ero.
Hei mihi, quam celeri micuerunt nubila flamma !
Quantus ab ætherio perſonat axe fragor !
Nec levius laterum tabulæ feriuntur ab undis,
Quam grave baliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit, hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes :
Poſterior nono eſt undecimoque prior.
Non letum timeo, genus eſt miſerabile leti :
Demite naufragium, mors mihi munus erit.
Eſt aliquid, fatoque ſuo ferroque cadentem
In ſolita moriens ponere corpus humo :
Et mandare ſuis aliqua, & ſperare ſepulcrum :
Et non æquoreis piſcibus eſſe cibum.
Fingite me dignum tali nece : non ego ſolus
Hic vehor : immeritos cur mea pœna trahit ?
Pro ſuperi, virideſque Dei, quibus æquora curæ :
Vtraque jam veſtras ſiſtite turba minas :
Quamque dedit vitam mitiſſima Cæſaris ira,
Hanc ſinite infelix in loca miſſa feram.
Si quoniam merui pœnam, me perdere vultis :
Culpa mea eſt ipſo judice morte minor.
Mittere me Stygias ſi jam voluiſſet ad undas
Cæſar, in hoc veſtra non eguiſſet ope.
Eſt illi noſtri non invidioſa cruoris
Copia ; quodque dedit, cum volet, ipſe feret.

Vos

Vos modo, quos certe nullo, puto, crimine læsi,
Contenti nostris jam, precor, este malis.
Nec tamen, ut cuncti miserum servare velitis,
Quod periit, salvum jam caput esse potest.
Vt mare subsidat, ventisque ferentibus utar:
Vt mihi parcatis: non minus exul ero.
Non ego divitias avidus sine fine parandi
Latum mutandis mercibus æquor aro:
Nec peto, quas quondam petii studiosus, Athenas:
Oppida non Asiæ, non mihi visa prius:
Non ut Alexandri claram delatus in urbem,
Delicias videam Nile jocose tuas:
Quod facile est, opto ventos, (quis credere posset?)
Sarmatis est tellus, quam mea vela petunt.
Obligor, ut tangam sævi fera littora Ponti:
Quodque sit à patria tam fuga tarda queror.
Nescio quo videam positos ut in orbe Tomitas,
Exilii facio per mea vota viam.
Si me diligitis, tantos compescite fluctus:
Pronaque sint nostræ numina vestra rati.
Seu magis odistis, jussæ me avertite terræ:
Supplicii pars est in regione mori.
Ferte (quid hic facio?) rapidi mea corpora venti:
Ausonios fines cur mea vela vident?
Noluit hoc Cæsar: quid, quem fugat ille, tenetis?
Aspiciat vultus Pontica terra meos.
Et jubet, & merui: nec, quæ damnaverit ille
Crimina, defendi fasve piumve puto.
Si tamen acta deos nunquam mortalia fallunt:
A culpa facinus scitis abesse mea.
Immo ita si scitis: si me meus abstulit error:
Stultaque mens nobis, non scelerata fuit:
Quod licet ex minimis, domui si favimus illi:
Si satis Augusti publica jussa mihi:
Hoc duce si duxi felicia secula: proque
Cæsare thura, piis Cæsaribusque dedi:

Si fuit hic animus nobis, ita parcite divi:
Sin minus: alta cadens obruat unda caput.
Fallor: an incipiunt gravidæ evanescere nubes?
Victaque mutati frangitur ira maris?
Non casu vos, sed sub conditione vocati,
Fallere quos non est, hanc mihi fertis opem.

ELEGIA III.

Vt ex urbe Roma decesserit, nec non conjugis & suorum lacrymas memorat.

CVm subit illius tristissima noctis imago,
Quæ mihi supremum tempus in urbe fuit:
Cum repeto noctem, qua tot mihi cara reliqui:
Labitur ex oculis tunc quoque gutta meis.
Iam prope lux aderat, qua me discedere Cæsar
Finibus extremæ jusserat Ausoniæ.
Nec mens, nec spacium fuerat satis apta parandi:
Torpuerant longa pectora nostra mora.
Non mihi servorum, comites non cura legendi:
Non aptæ profugo vestis, opisve fuit.
Non aliter stupui, quam qui Iovis ignibus ictus
Vivit, & est vitæ nescius ipse suæ.
Vt tamen hanc animi nubem dolor ipse removit,
Et tandem sensus convaluere mei:
Alloquor extremum mœstos abiturus amicos:
Qui modo de multis unus & alter erant.
Vxor amans flentem flens acrius ipsa tenebat,
Imbre per indignas usque cadente genas.
Nata procul Libycis aberat divisa sub oris,
Nec poterat fati certior esse mei.
Quocunque aspiceres, luctus gemitusque sonabant:
Formaque non taciti funeris intus erat.
Femina, virque meo, pueri quoque funere mœrent:
Inque domo lacrymas angulus omnis habet.
Si licet exemplis in parvo grandibus uti:
Hæc facies Trojæ, cum caperetur, erat.

Iamque

Iamque quiescebant voces hominumque canumque,
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Hanc ego suspiciens, & adhuc Capitolia cernens,
Quæ nostro frustra juncta fuere lari:
Numina vicinis habitantia sedibus, inquam,
Iamque oculis nunquam templa videnda meis:
Diique relinquendi, quos urbs habet alta Quirini:
Este salutati tempus in omne mihi,
Et quamquam sero clypeum post vulnera sumo;
Attamen hanc odiis exonerate fugam,
Cœlestique viro, quis me deceperit error,
Dicite: pro culpa ne scelus esse putet.
Vt quæ sentitis, pœna quoque sentiat auctor:
Placato possim non miser esse Deo.
Hac prece adoravi superos ego: pluribus uxor,
Singultu medios impediente sonos.
Illa etiam ante lares passis prostrata capillis,
Contigit extinctos ore tremente focos:
Multaque in adversos effudit verba penates,
Pro deplorato non valitura viro.
Iamque moræ spacium nox præcipitata negabat:
Versaque ab axe poli Parrhasis Arctos erat.
Quid facerem? blando patriæ retinebar amore,
Vltima sed jussæ nox erat illa fugæ.
Ah quoties aliquo dixi properante, quid urges?
Vel, quo festinas ire, vel unde, vide?
Ah quoties certam me sum mentitus habere
Horam, propositæ quæ foret apta viæ?
Ter limen tetigi: ter sum revocatus: & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rursus sum multa locutus,
Et quasi discedens oscula summa dedi.
Sæpe eadem mandata dedi, meque ipse fefelli,
Respiciens oculis pignora cara meis. (quam:
Denique quid propero? Scythia est, quo mittimur, in-
Roma relinquenda est: utraque justa mora est:

Vxor in æternum vivo mihi viva negatur:
Et domus, & fidæ dulcia membra domus:
Quosque ego dilexi fraterno more sodales:
O mihi Thesea pectora juncta fide!
Dum licet, amplectar: nunquam fortasse licebit
Amplius: in lucro est, quæ datur hora, mihi.
Nec mora: sermonis verba imperfecta relinquo,
Amplectens animo proxima quæque meo.
Dum loquor, & flemus: cœlo nitidissimus alto
Stella gravis nobis Lucifer ortus erat.
Dividor haud aliter, quam si mea membra relinquã:
Et pars abrumpi corpore visa suo est.
Sic doluit Priamus tunc, cum in contraria versus
Vltores habuit proditionis equos.
Tunc vero exoritur clamor, gemitusque meorum:
Et feriunt mœstæ pectora nuda manus.
Tunc vero conjux humeris abeuntis inhærens,
Miscuit hæc lacrymis tristia dicta meis:
Non potes avelli: simul hinc, simul ibimus ambo:
Te sequar, & conjux exulis exul ero.
Et mihi facta via est: & me capit ultima tellus:
Accedam profugæ sarcina parva rati.
Te jubet à patria discedere Cæsaris ira:
Me pietas: pietas hæc mihi Cæsar erit.
Talia tentabat, sic & tentaverat ante:
Vixque dedit victas utilitate manus.
Egredior, sive illud erat sine funere ferri,
Squallidus immissis hirta per ora comis.
Illa dolore amens tenebris narratur obortis
Semianimis media procubuisse domo.
Vtque resurrexit, fœdatis pulvere turpi
Crinibus, & gelida membra levavit humo:
Se modo, desertos modo deplorasse penates,
Nomen & erepti sæpe vocasse viri:
Nec gemuisse minus, quam si natæve, meumve
Vidisset structos corpus habere rogos:

Et

Et voluiſſe mori, moriendoque ponere ſenſus:
Reſpectuque tamen non periiſſe mei.
Vivat: & abſentem (quoniam ſic fata tulerunt)
Vivat, & auxilio ſublevet uſque ſuo.
Tingitur Oceano cuſtos Erymanthidos urſæ
Æquoreaſque ſuo ſidere turbat aquas:
Nos tamen Ionium non noſtra findimus æquor
Sponte, ſed audaces cogimur eſſe metu.
Me miſerum: quantis nigreſcunt æquora ventis,
Erutaque ex imis fervet arena vadis!
Monte nec inferior proræ puppique recurvæ
Inſilit: & pictos verberat unda deos.
Pinea texta ſonant: pulſi ſtridore rudentes:
Aggemit & noſtris ipſa carina malis.
Navita confeſſus gelidum pallore timorem,
Iam ſequitur victus, non regit arte ratem.
Vtque parum validus non proficientia rector
Cervicis rigidæ fræna remittit equo:
Sic non quo voluit, ſed quo rapit impetus undæ,
Aurigam video vela dediſſe rati.
Quod niſi mutatas emiſerit Æolus auras,
In loca jam nobis non adeunda ferar.
Nam procul Illyricis læva de parte relictis
Interdicta mihi cernitur Italia.
Deſinat in vetitas, quæſo, contendere terras:
Et mecum magno pareat illa Deo.
Dum loquor, & cupio pariter, timeoque repelli,
Increpuit quantis viribus unda latus!
Parcite cœrulei vos ſaltem numina ponti,
Infeſtumque mihi ſit ſatis eſſe Iovem.
Vos animam ſævæ feſſam ſubducite morti,
Si modo, qui periit, non periiſſe poteſt.

ELEGIA IV.

Ad amicum, qui etiam in adversis fidus permanserat.

O Mihi post ullos nunquam memorande sodales,
O cui præcipue sors mea visa sua est :
Attonitum qui me (memini) carissime primus
Ausus es alloquio sustinuisse tuo.
Qui mihi consilium vivendi mite dedisti :
Cum foret in misero pectore mortis amor.
Scis bene cui dicam, positis pro nomine signis :
Officium nec te fallit, amice, tuum.
Hæc mihi semper erunt imis infixa medullis :
Perpetuusque animi debitor hujus ero.
Spiritus & vacuas prius hic tenuandus in auras
Ibit, & in tepido deseret ossa rogo :
Quam subeant animo meritorum oblivia nostro,
Et longa pietas excidat ista die.
Dii tibi sint faciles : & opis nullius egentem
Fortunam præstent, dissimilemque meæ.
Si tamen hæc navis vento ferretur amico,
Ignoraretur forsitan ista fides.
Thesea Pirithous non tam sensisset amicum,
Si non infernas vivus adisset aquas.
Vt foret exemplum veri Phocæus amoris,
Fecerunt furiæ tristis Oreste tuæ.
Si non Euryalus Rutulos cecidisset in hostes,
Hyrtacidæ Nisi gloria nulla foret.
Scilicet ut fulvum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Dum juvat, & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit, fugiunt : nec noscitur ulli,
Agminibus comitum qui modo cinctus erat.
Atque hæc exemplis quondam collecta priorum,
Nunc mihi sunt propriis cognita vera malis.

Vix

Vix duo tresve mihi de tot superestis amici:
Cetera fortuna, non mea, turba fuit.
Quo magis ô pauci rebus succurrite lapsis,
Et date naufragio littora tuta meo.
Neve metu falso nimium trepidate timentes,
Hac offendatur ne pietate Deus.
Sæpe fidem adversis etiam laudavit in armis,
Inque suis amat hanc Cæsar: in hoste probat.
Causa mea est melior: qui non contraria fovi
Arma, sed hanc merui simplicitate fugam.
Invigiles igitur nostris pro casibus oro:
Deminui si qua numinis ira potest.
Scire meos casus si quis desiderat omnes,
Plus, quam quod fieri res sinit ipsa, petit.
Tot mala sum passus, quot in æthere sidera lucent,
Parvaque quot siccus corpora pulvis habet.
Multaque credibili tulimus majora, ratamque,
Quamvis acciderint, non habitura fidem.
Pars etiam mecum quædam moriatur oportet:
Meque velim possit dissimulante tegi.
Si vox infragilis, pectus mihi firmius ære,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent:
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exuperante meas.
Pro duce Neritio docti mala nostra poetæ
Scribite: Neritio nam mala plura tuli.
Ille brevi spatio multis erravit in annis
Inter Dulichias Iliacasque domos.
Nos freta sideribus totis distantia mensos
Detulit in Geticos Cæsaris ira sinus.
Ille habuit fidamque manum, sociosque fideles:
Me profugum comites deseruere mei.
Ille suam lætus patriam, victorque petebat:
A patria fugi victus & exul ego.
Nec mihi Dulichium domus est, Ithaceve, Sameve,
Pœna quibus non est grandis abesse locis:

Sed quæ de septem totum circumspicit orbem
Montibus, imperii Roma deumque locus.
Illi corpus erat durum, patiensque laborum:
Invalidæ vires, ingenuæque mihi.
Ille erat assidue sævis agitatus in armis:
Assuetus studiis mollibus ipse fui.
Me Deus oppressit nullo mala nostra levante:
Bellatrix illi diva ferebat opem.
Cumque minor Iove sit tumidis qui regnat in undis:
Illum Neptuni, me Iovis ira premit.
Adde, quod illius pars maxima ficta laborum:
Ponitur in nostris fabula nulla malis.
Denique quæsitos tetigit tamen ille penates:
Quæque diu petiit, contigit arva tamen.
At mihi perpetuo patria tellure carendum est,
Ni fuerit læsi mollior ira Dei.

ELEGIA V.

Ad uxorem, cujus fidem, & amorem prædicat.

NEc tantum Clario Lyde dilecta poetæ;
Nec tantum Coo Battis amata suo est:
Pectoribus quantum tu nostris uxor inhæres,
Digna minus misero, non meliore viro.
Te mea supposita veluti trabe fulta ruina est:
Si quid adhuc ego sum, muneris omne tui est:
Tu facis, ut spolium non sim: nec nuder ab illis,
Naufragii tabulas qui petiere mei.
Vtque rapax, stimulante fame, cupidusque cruoris
Incustoditum captat ovile lupus:
Aut ut edax vultur corpus circunspicit, ecquod
Sub nulla positum cernere possit humo:
Sic mea nescio quis male fidus rebus acerbis
In bona venturus, si paterere, fuit.
Hunc tua per fortes virtus summovit amicos:
Nulla quibus reddi gratia digna potest.

Ergo quam misero, tam vero teste probaris,
Hic aliquod pondus si modo testis habet.
Nec probitate tua prior est aut Hectoris uxor,
Aut comes extincto Laodamia viro.
Tu si Mæonium vatem sortita fuisses:
Penelopes esset fama secunda tuæ.
Sive tibi hoc debes, nullo pia facta magistro:
Cumque nova mores sunt tibi luce dati:
Femina seu princeps omnes tibi culta per annos
Te docet exemplum conjugis esse bonæ:
Assimilemque sui longa assuetudine fecit:
Grandia si parvis assimilare licet.
Hei mihi non magnas quod habent mea carmina vires,
Nostraq; sunt meritis ora minora tuis!
Si quid & in nobis vivi fuit ante vigoris:
Extinctum longis excidit omne malis.
Prima locum sanctas Heroidas inter haberes:
Prima bonis animi conspicerere tui.
Quantumcunque tamen præconia nostra valebunt,
Carminibus vives tempus in omne meis.

ELEGIV VI.

Ad amicos, qui ejus imaginem auro insculptam habebant.

SI quis habes nostris similes in imagine vultus,
Deme meis hederas, Bacchica serta, comis.
Ista decent lætos felicia signa poëtas:
Temporibus non est apta corona meis.
Hæc tibi dissimula, sentis tamen omnia dici,
In digito qui me fersque refersque tuo.
Effigiemque meam fulvo complexus in auro,
Cara relegati, quæ potes, ora vides.
Quæ quoties spectas, subeat tibi dicere saltem:
Quam procul à nobis Naso sodalis abest!
Grata tua est pietas: sed carmina major imago
Sunt mea: quæ mando qualiacunque legas:

Carmina mutatas hominum dicentia formas,
Infelix domini quod fuga rupit opus.
Hæc ego discedens, sicut bona multa meorum,
Ipse mea posui mœstus in igne manu.
Vtque cremasse suum fertur sub stipite natum
Thestias, & melior matre fuisse soror:
Sic ego non meritos mecum peritura libellos
Imposui rapidis viscera nostra rogis.
Vel quod eram Musas, ut crimina nostra, perosus:
Vel quod adhuc crescens & rude carmen erat.
Quæ quoniam non sunt penitus sublata, sed extant,
Pluribus exemplis scripta fuisse reor.
Nunc precor ut vivant, & non ignava legentem
Ocia delectent, admoneantque mei.
Non tamen illa legi poterunt patienter ab ullo,
Nesciat his summam si quis abesse manum.
Ablatum mediis opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis ultima lima meis.
Et veniam pro laude peto: laudatus abunde,
Non fastiditus si tibi lector ero.
Hos quoque sex versus in prima fronte libelli,
Si præponendos esse putabis, habe:
Orba parente suo quicunque volumina cernis,
His saltem vestra detur in urbe locus.
Quoque magis faveas, non hæc sunt edita ab illo:
Sed quasi de domini funere rapta sui.
Quicquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, si licuisset, eram.

ELEGIA VII.

In amicum, qui illi pollicitam fidem fregerat.

IN caput alta suum labentur ab æquore retro
Flumina, conversis Solque recurret equis:
Terra feret stellas: cœlum findetur aratro:
Vnda dabit flammas: & dabit ignis aquas:

Omnia

Omnia naturæ præpostera legibus ibunt:
Parsque suum mundi nulla tenebit iter:
Omnia jam fient, fieri quæ posse negabam:
Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
Hæc ego vaticinor: quia sum deceptus ab illo,
Laturum misero quem mihi rebar opem.
Tantane te, fallax, cepere oblivia nostri?
Afflictumque fuit tantus adire timor?
Vt neque respiceres, nec solarere jacentem,
Dure, nec exequias prosequerere meas?
Illud amicitiæ sanctum ac venerabile nomen
Re tibi pro vili, sub pedibusque jacet?
Quid fuit, ingenti prostratum mole sodalem
Visere? & alloquii parte levare tui?
Inque meos, si non lacrymas dimittere, casus,
Pauca tamen ficto verba dolore loqui?
Idque quod ignoti faciunt, valedicere saltem?
Et vocem populi publicaque ora sequi?
Denique lugubres vultus, nunquamque videndos
Cernere supremo, dum licuitque, die?
Dicendumque semel toto non amplius ævo
Accipere, & parili reddere voce, vale?
At fecere alii nullo mihi fœdere juncti:
Et lacrymas animi signa dedere sui.
Quid, nisi convictu causisque valentibus esses,
Temporis & longi junctus amore mihi?
Quid, nisi tot lusus, & tot mea seria nosses?
Tot nossem lusus, seriaque ipse tua?
Quid, si duntaxat Romæ mihi cognitus esses?
Ascitus toties in genus omne joci?
Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?
Cunctane Lethæis mersa feruntur aquis?
Non ego te genitum placida reor urbe Quirini,
Vrbe, meo quæ jam non adeunda pede est:
Sed scopulis Ponti, quos hæc habet ora, sinistri,
Inque feris Scythiæ Sarmaticisque jugis.

Et tua sunt silicis circum precordia venæ :
Et rigidum ferri semina pectus habet.
Quæque tibi tenero quondam ducenda palato
Plena dedit nutrix ubera, tigris erat.
Aut mala nostra minus, quam non aliena putares,
Duritiæque mihi non agerere reus.
Sed quoniam accedit fatalibus hoc quoque damnis :
Vt careant numeris tempora prima suis.
Effice peccati ne sim memor hujus, & illo
Officium ut laudem, quo queror, ore tuum.

ELEGIA VIII.

Ad amicum, quod vulgus fortunam sequatur.

DEtur inoffensæ vitæ tibi tangere metam,
Qui legis hoc nobis non inimicus opus.
Atque utinam pro te possent mea vota valere,
Quæ pro me duros non tetigere Deos.
Donec eris felix, multos numerabis amicos :
Tempora si fuerint nubila, solus eris.
Aspicis ut veniant ad candida tecta columbæ ?
Accipiat nullas sordida turris aves ?
Horrea formicæ tendunt ad inania nunquam :
Nullus ad amissas ibit amicus opes.
Vtque comes radios per Solis euntibus umbra est :
Cum latet hic pressus nubibus, illa fugit :
Mobile sic sequitur fortunæ lumina vulgus :
Quæ simul inducta nube teguntur, abit.
Hæc, precor, ut possint semper tibi falsa videri :
Sunt tamen eventu vera fatenda meo.
Dum stetimus, turba quantum satis esset, habebat
Nota quidem, sed non ambitiosa, domus.
At simul impulsa est, omnes timuere ruinam,
Cautaque communi terga dedere fugæ.
Sæva nec admiror metuunt si fulmina, quorum
Ignibus afflari proxima quæque solent.

Sed

Sed tamen in duris remanentem rebus amicum
Quamlibet inviso Cæsar in hoste probat.
Nec solet irasci (neque enim moderatior alter)
Cum quis in adversis, si quid amavit, amat.
De comite Argoliso postquam cognovit Orestem,
Narratur Pyladen ipse probasse Thoas.
Quæ fuit Actoridæ cum magno semper Achille,
Laudari solita est Hectoris ore fides.
Quod pius ad manes Theseus comes iret amico,
Tartareum dicunt indoluisse deum.
Euriali Nisique fide tibi Turne relata,
Credibile est lacrymis immaduisse genas.
Est etiam miseris pietas: & in hoste probatur:
Hei mihi, quam paucos hæc mea dicta movent!
Hic status, hæc rerum nunc est fortuna mearum,
Debeat ut lacrymis nullus adesse modus.

ELEGIA IX.

Amico gratulatur, quod ſtudio & doctrina magnam ſit laudem conſecutus: rogatque, ut ſibi patrocinetur.

AT mea sint proprio quanvis mæstissima casu
Pectora, profectu facta serena tuo.
Hoc tibi venturum jam tum carissime vidi,
Ferret adhuc istam cum minus aura ratem.
Sive aliquod morum, seu vitæ labe carentis
Est precium, nemo pluris emendus erat.
Sive per ingenuas aliquis caput extulit artes:
Qualibet eloquio fit bona causa tuo.
His ego commotus dixi tibi protinus ipsi,
Scena manet dotes grandis, amice, tuas.
Hoc mihi non ovium fibræ, tonitrusve sinistri,
Linguave servatæ pennave dixit avis.
Augurium ratio est, & conjectura futuri,
Hac divinavi, notitiamque tuli.

Quæ quoniam vera est: tota mihi mente, tibique
Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
At nostrum tenebris utinam latuisset in imis:
Expediit studiis lumen abesse meis.
Vtque tibi prosunt artes, facundeq; severæ,
Dissimiles illis sic nocuere mihi.
Vita tamen tibi nota mea est, scis artibus illis
Auctoris mores abstinuisse sui.
Scis vetus hoc juveni lusum mihi carmen: & istos
Vt non laudandos, sic tamen esse jocos.
Ergo ut defendi nullo mea posse colore,
Sic excusari crimina posse puto.
Qua potes, excusa, nec amici desere causam:
Quo pede cœpisti, sic bene semper eas.

ELEGIA X.

Navim laudat, quam in Corinthiaco sinu habuit.

Est mihi, sitque precor, flavæ tutela Minervæ
Navis: & à picta casside nomen habet.
Sive opus est velis, minimam bene currit ad auram:
Sive opus est remo; remige carpit iter.
Nec comites volucri contenta est vincere cursu:
Occupat egressas quamlibet ante rates.
Et patitur fluctus: fertque assilientia longe
Æquora: nec sævis victa madescit aquis.
Illa Corinthiacis primum mihi cognita Cenchreis,
Fida manet trepidæ duxque comesque fugæ;
Perque tot eventus, & iniquis concita ventis
Æquora, Palladio numine tuta fuit.
Nunc quoque tuta precor, vasti secet ostia ponti;
Quasque petit, Getici littoris intret aquas.
Quæ simul Æolia mare me deduxit in Helles:
Et longum tenui limite fecit iter:
Fleximus in lævum cursus, & ab Hectoris urbe
Venimus in portus Imbria terra tuos.

Inde

Inde levi vento Zerinthia littora nacta,
Threiciam tetigit fessa carina Samon.
Saltus ab hac terra brevis Epirea petenti:
Hac dominum tenus est illa secuta suum.
Nam mihi Bistonios placuit pede carpere campos:
Hellespontiacas illa reliquit aquas:
Dardaniamque petit auctoris nomen habentem,
Et te ruricola Lampsace tuta Deo.
Quaque per angustas male vectæ virginis undas
Seston Abydena separat urbe fretum.
Inde Propontiacis hærentem Cyzicon oris,
Cyzicon Æmoniæ nobile gentis opus.
Quaque tenent ponti Byzantia littora fauces;
Hic locus est gemini janua vasta maris.
Hæc, precor, evincat, propulsaque fortibus Austris
Transeat instabiles strenua Cyaneas,
Thynniacosque sinus, & ab his per Apollinis urbem
Arcta sub Anchiali mœnia findat iter.
Inde Mesembriacos portus, & Odesson, & arces
Prætereat dictas nomine, Bacche, tuo.
Et quos Alcathoi memorant à mœnibus ortos
Sedibus his profugos constituisse lares.
A quibus adveniat Miletida sospes ad urbem,
Offensi quo me contulit ira Dei.
Hæc si contigerit, meritæ cadet agna Minervæ:
Non facit ad nostras hostia major opes.
Vos quoq; Tyndaridæ, quos hæc colit insula, fratres,
Mite, precor, duplici numen adesse via.
Altera namque parat Symplegadas ire per altas:
Scindere Bistonias altera puppis aquas.
Vos facite ut ventos, loca cum diversa petamus,
Illa suos habeat, nec minus ista suos.

ELE-

ELEGIA XI.

Ad lectorem, quod in itinere hunc primum librum confecerit.

Littera quacunque est toto tibi lecta libello,
Est mihi sollicita tempore facta via.
Aut hæc me, gelido tremerem cum mense Decembri,
Scribentem mediis Adria vidit aquis:
Aut postquam bimarem cursu superavimus Isthmon,
Alteraque est nostra sumta carina fugæ.
Quod facerem versus inter fera murmura Ponti,
Cycladas Ægeas obstupuisse puto.
Ipse ego nunc miror, tantis animique, marisque
Fluctibus, ingenium non cecidisse meum.
Seu stupor huic studio, sive est insania nomen:
Omnis ab hac cura mens relevata mea est.
Sæpe ego nimbosis dubius jactabar ab Hœdis:
Sæpe minax Steropes sidere Pontus erat:
Fuscabatque diem custos Erymanthidos Ursæ:
Aut Hyadas sævis auxerat Auster aquis.
Sæpe maris pars intus erat: tamen ipse trementi
Carmina ducebam qualiacunque manu.
Nunc quoque contenti strident Aquilone rudentes,
Inque modum tumuli concava surgit aqua:
Ipse gubernator tollens ad sidera palmas,
Exposcit votis, immemor artis, opem.
Quocunque aspexi, nihil est nisi mortis imago:
Quam dubia timeo mente, timensque precor.
Attigero portum, portu terrebor ab ipso:
Plus habet infesta terra timoris aqua.
Nam simul insidiis hominum pelagique laboro:
Et faciunt geminos ensis & unda metus.
Ille meo vereor ne speret sanguine prædam:
Hæc titulum nostræ mortis habere velit.
Barbara pars læva est avidæ submissa rapinæ,
Quam cruor, & cædes, bellaque semper habent.

Cumque

Cumque sit hibernis agitatum fluctibus æquor:
Pectora sunt ipso turbidiora mari.
Quò magis his debes ignoscere, candide lector,
Si spe sint, ut sunt, inferiora tua.
Non hæc in nostris, ut quondam, scribimus hortis:
Nec consuete meum lectule corpus habes.
Iactor in indomito brumali luce profundo:
Ipsaque cœruleis charta feritur aquis.
Improba pugnat hyems: indignaturque, quod ausim
Scribere, se rigidas incutiente minas.
Vincat hyems hominem: sed eodem tempore, quæso,
Ipse modum statuam carminis, illa sui.

P. OVIDII NASONIS TRISTIVM

LIBER SECVNDVS.

AD AVGVSTVM CÆSAREM.

QVid mihi vobiscum est, infelix cura, libelli;
Ingenio perii qui miser ipse meo? (Musas.
Cur modo damnatas repeto mea crimina
An semel est pœnam commeruisse parum?
Carmina fecerunt, ut me cognoscere vellent
Omine non fausto femina, virque meo.
Carmina fecerunt, ut me, moresque notaret
Iampridem invisa Cæsar ab arte meos:
Deme mihi studium, vitæ quoque crimina demes;
Acceptum refero versibus esse nocens.
Hoc precium curæ vigilatorumque laborum
Cepimus: ingenio est pœna reperta meo.
Si saperem, doctas odissem iure sorores,
Numina cultori perniciosa suo.

At nunc (tanta meo comes est insania morbo)
Saxa meum refero rursus ad icta pedem.
Scilicet ut victus repetit gladiator arenam,
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.
Forsitan, ut quondam Teuthrantia regna tenenti,
Sic mihi res eadem vulnus opemque feret.
Musaque quæ movit, motam quoque leniet iram:
Exorant magnos Carmina sæpe Deos.
Ipse quoque Ausonias Cæsar matresque nurusque
Carmina turrigeræ dicere jussit Opi.
Jusserat & Phœbo dici, quo tempore ludos
Fecit, quos ætas aspicit una semel.
His precor exemplis tua nunc, mitissime Cæsar,
Fiat ab ingenio mollior ira meo.
Illa quidem justa est: nec me meruisse negabo:
Non adeo nostro fugit ab ore pudor.
Sed, nisi peccassem, quid tu concedere posses?
Materiam veniæ sors tibi nostra dedit.
Si, quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter, exiguo tempore inermis erit.
Nunc ubi detonuit, strepituque exterruit orbem,
Purum discussis aëra reddit aquis.
Iure igitur genitorque Deum, rectorque vocatur:
Iure capax mundus nil Iove majus habet.
Tu quoque, cum patriæ rector dicare, paterque,
Vtere more Dei nomen habentis idem.
Idque facis: nec te quisquam moderatius alter
Imperii potuit fræna tenere sui.
Tu veniam Partho superato sæpe dedisti,
Non concessurus quam tibi victor erat.
Divitiis etiam multos & honoribus auctos
Vidi, qui tulerant in caput arma tuum:
Quæque dies bellum, belli tibi sustulit iram,
Parsque simul templis utraque dona tulit.
Vtque tuus gaudet miles, quod vicerit hostem,
Sic, cur se victum gaudeat, hostis habet.

Causa mea est melior, qui nec contraria dicor
Arma, nec hostiles esse secutus opes.
Per mare, per terras, per tertia numina juro;
Per te præsentem conspicuumque Deum:
Hunc animum favisse tibi, vir maxime, meque,
Qua sola potui, mente fuisse tuum.
Optavi peteres cœlestia sidera tarde:
Parsque fui turbæ parva precantis idem.
Et pia thura dedi pro te: cumque omnibus unus
Ipse quoque adjuvi publica vota meis.
Quid referam libros illos, quos crimina dicis,
Mille locis plenos nominis esse tui?
Inspice majus opus, quod adhuc sine fine reliqui,
In non credendos corpora versa modos.
Invenies vestri præconia nominis illic:
Invenies animi pignora multa mei.
Non tua carminibus major fit gloria: nec quo
Ut major fiat, crescere possit, habet.
Fama Iovis superest: tamen hunc, sua facta referri,
Et se materiam carminis esse, juvat.
Cumque Gigantei memorantur prœlia belli:
Credibile est lætum laudibus esse suis.
Te celebrant alii, quanto decet ore: tuasque
Ingenio laudes uberiore canunt.
Sed tamen, ut fuso taurorum sanguine centum,
Sic capitur minimo thuris honore Deus.
Ah ferus, & nobis nimium crudeliter hostis!
Delicias legit qui tibi cunque meas:
Carmina ne nostris sic te venerantia libris
Iudicio possint candidiore legi.
Esse sed irato quis te mihi posset amicus?
Vix tunc ipse mihi non inimicus eram.
Cum cœpit quassata domus subsidere, partes
In proclinatas omne recumbit onus.
Cunctaque fortuna rimam faciente dehiscunt:
Ipsa suo quadam pondere tracta ruunt.

Ergo hominũ quæsitum odium mihi carmine: quaq;
Debuit, est vultus turba secuta tuos.
At (memini) vitamque meam, moresque probabas,
Illo, quem dederas, prætereuntis equo.
Quod si non prodest, & honesti gloria nulla
Redditur: at nullum crimen adeptus eram.
Nec malè commissa est nobis fortuna reorum,
Vsque decem decies inspicienda viris.
Res quoque privatas statui sine crimine judex:
Deque mea fassa est pars quoque victa fide.
Me miserum! potui, si non extrema nocerent,
Iudicio tutus non semel esse tuo.
Vltima me perdunt, imoque sub æquore mergit
Incolumem toties una procella ratem.
Nec mihi pars nocuit de gurgite parva: sed omnes
Pressêre hoc fluctus, Oceanusque caput.
Cur aliquid vidi? cur noxia lumina feci?
Cur imprudenti cognita culpa mihi est?
Inscius Actæon vidit sine veste Dianam:
Præda fuit canibus nec minus ille suis.
Scilicet in superis etiam fortuna luenda est:
Nec veniam, læso numine, casus habet.
Illâ nostra die, qua me malus abstulit error,
Parva quidem periit, sed sine labe, domus.
Sic quoque parva tamen, patrio dicatur ut ævo
Clara, nec ullius nobilitate minor.
Et neque divitiis, nec paupertate notanda est:
Vnde sit in neutrum conspiciendus eques.
Sit quoque nostra domus vel censu parva, vel ortu:
Ingenio certe non latet illa meo.
Quo videar quamvis nimium juveniliter usus:
Grande tamen toto nomen ab orbe fero.
Turbaque doctorum Nasonem novit: & audet
Non fastiditis annumerare viris.
Corruit hæc igitur Musis accepta sub uno,
Sed non exiguo crimine lapsa domus.

Atque

Atque ea sic lapsa est, ut surgere, si modo læsi
Ematuruerit Cæsaris ira, queat.
Cujus in eventu pœna clementia tanta est,
Vt fuerit nostro lenior ira metu.
Vita data est: citraque necem tua constitit ira:
O princeps parce viribus use tuis.
Insuper accedunt, te non adimente, paternæ
(Tanquam vita parum muneris esset) opes.
Nec mea decreto damnasti facta Senatus,
Nec mea selecto judice justa fuga est.
Tristibus invectus verbis (ita principe dignum)
Vltus es offensas, ut decet, ipse tuas.
Adde, quod edictum quamvis immite, minaxque,
Attamen in pœna nomine lene fuit.
Quippe relegatus, non exul dicor in illo,
Parcaque fortunæ sunt tibi verba meæ.
Nulla quidem sano gravior mentisque potenti
Pœna est, quam tanto displicuisse viro.
Sed solet interdum fieri placabile numen:
Nube solet pulsa candidus ire dies.
Vidi ego pampineis oneratam vitibus ulmum,
Quæ fuerat sævo fulmine tacta Iovis.
Ipse licet sperare vetes, sperabimus: atque
Hoc unum fieri te prohibente potest.
Spes mihi magna subit, cum te, mitissime Cæsar:
Spes mihi, respicio cum mea facta, cadit.
Ac veluti ventis agitantibus æquora, non est
Æqualis rabies, continuusque furor;
Sed modo subsidunt, intermissique silescunt,
Vimque putes illos deposuisse suam:
Sic abeunt, redeuntque mei, variantque timores,
Et spem placandi dantque negantque tui.
Per superos igitur, qui dant tibi longa, dabuntque
Tempora, Romanum si modo nomen amant:
Per patriam, quæ te tuta & secura parente est:
Cujus & in populo pars ego nuper eram:

Sic tibi, quem semper factis animoque mereris,
Reddatur grata debitus urbis amor:
Livia sic tecum sociales impleat annos,
Quæ, nisi te, nullo conjuge digna fuit:
Quæ si non esset, cœlebs te vita deceret,
Nullaque, cui posses esse maritus, erat:
Sospite sic te sit natus quoque sospes: & olim
Imperium regat hoc cum seniore senex:
Vt faciuntque tui sidus juvenile nepotes,
Per tua, perque tui facta parentis eant.
Sic assueta tuis semper victoria castris,
Nunc quoque se præstet, notaque signa petat:
Ausoniumque ducem solitis circumvolet alis,
Ponat & in nitida laurea serta coma,
Per quem bella geris: cujus nunc corpore pugnas,
Auspicium cui das grande: Deosque tuos:
Dimidioque tui præsens, & respicis urbem:
Dimidio procul es, sævaque bella geris.
Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste:
Inque coronatis fulgeat altus equis:
Parce precor: fulmenque tuum fera tela reconde,
Heu nimium misero cognita tela mihi!
Parce pater patriæ: nec nominis immemor hujus,
Olim placandi spem mihi tolle tui.
Non precor ut redeam, quamvis majora petitis
Credibile est magnos sæpe dedisse Deos.
Mitius exilium si das propiusque roganti:
Pars erit è pœna magna levata mea.
Vltima perpetior, medios projectus in hostes:
Nec quisquam patria longius exul abest.
Solus ad egressus missus septemplicis Istri,
Parrhasiæ gelido virginis axe premor.
Iazyges, & Colchi, Metereaque turba, Getæque,
Danubii mediis vix prohibentur aquis.
Cumque alii causa tibi sint graviore fugati:
Vlterior nulli, quam mihi, terra data est.
Longius

gitus hac nihil est nisi tantum frigus, & hostis,
Et maris astricto qua coit unda gelu.
Tenus Euxini pars est Romana sinistri:
Proxima Basternæ, Sauromatæque tenent.
c est Ausonio sub jure novissima, vixque
Hæsit in imperii margine terra tui.
de precor supplex, ut nos in tuta releges:
Ne sit cum patria pax quoque ademta mihi.
e timeam gentes, quas non bene summovet Ister:
Neve tuus possim civis ab hoste capi.
s probibet Latio quenquam de sanguine natum,
Cæsaribus salvis, barbara vincla pati.
erdiderint cum me duo crimina, carmen, & error:
Alterius facti culpa silenda mihi est.
Nam tanti non sum, renovem ut tua vulnera Cæsar,
Quem nimio plus est indoluisse semel.
Altera pars superest: qua turpi crimine, lectus,
Arguor obscœni doctor adulterii.
Fas ergo est aliqua cœlestia pectora falli:
Et sunt notitia multa minora tua.
Utque Deos, Cœlumque simul sublime tuenti,
Non vacat exiguis rebus adesse Iovi:
Ex te pendentem sic dum circumspicis orbem:
Effugium curas inferiora tuas.
Scilicet imperii princeps statione relicta,
Imparibus legeres carmina facta modis.
Non ea te moles Romani nominis urget:
Inque tuis humeris tam leve fertur onus;
Lusibus ut possis advertere numen ineptis,
Excutiasque oculis ocia nostra tuis.
Nunc tibi Pannonia est, nunc Illyris ora domanda;
Rhætica nunc præbent, Thraciaque arma metum.
Nunc petit Armenius pacem: nunc porrigit arcus
Parthus eques, timida captaque signa manu.
Nunc te prole tua juvenem Germania sentit:
Bellaque pro magno Cæsare, Cæsar agit.

Denique ut in tanto, quantum non extitit unquam,
Corpore, pars nulla est, quæ labet imperii:
Vrbs quoque te, & legum lassat tutela tuarum,
Et morum, similes quos cupis esse tuis.
Nec tibi contingunt, quæ gentibus ocia præstas,
Bellaque cum multis irrequieta geris.
Miror in hoc igitur tantarum pondere rerum,
Vnquam te nostros evoluisse jocos.
At si (quod mallem) vacuus fortasse fuisses,
Nullum legisses crimen in arte mea.
Illa quidem fateor frontis non esse severæ
Scripta, nec à tanto principe digna legi:
Non tamen iccirco legum contraria jussis
Sunt ea, Romanas erudiuntque nurus.
Neve quibus scribam possis dubitare, libellus
Quattuor hos versus è tribus unus habet.
Este procul vittæ tenues, insigne pudoris,
Quæque tegis medios instita longa pedes.
Nil, nisi legitimum, concessaque furta, canemus:
Inque meo nullum carmine crimen erit.
Etquid ab hac omnes rigidas summovimus arte,
Quas stola contingi vittaque sumpta vetat?
At matrona potest alienis artibus uti:
Quodque trahat, quamvis non doceatur, habet.
Nil igitur matrona legat, quia carmine ab omni
Ad delinquendum doctior esse potest.
Quodcunque attigerit (si qua est studiosa sinistri)
Ad vitium mores instruet inde suos.
Sumpserit annales (nihil est hirsutius illis)
Facta sit unde parens Ilia, nempe leget.
Sumpserit Æneadem, genitrix ubi prima requiret,
Æneadum genitrix unde sit alma Venus.
Persequar inferius (modo si licet ordine ferri)
Posse nocere animis carminis omne genus.
Non tamen iccirco crimen liber omnis habebit:
Nil prodest, quod non lædere possit idem.

Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
Cœperit, audaces instruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem:
Quæque juvet, monstrat, quæque sit herba nocens.
Et latro, & cautus præcingitur ense viator,
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.
Discitur, innocuas ut agat facundia causas:
Protegit hæc sontes, immeritosque premit.
Sic igitur carmen, recta si mente legatur,
Constabit nulli posse nocere meum.
Et, quoddam vitii quicunque hinc concipit, errat;
Et nimium scriptis arrogat ille meis.
Vt tamen hoc fatear, ludi quoque semina præbent
Nequitiæ: tolli tota theatra jube.
Peccandi causam quam multi sæpe dederunt,
Martia cum durum sternit arena solum!
Tollatur Circus: non tuta licentia Circi est:
Hic sedet ignoto juncta puella viro.
Cum quædam spacientur in hac, ut amator eodem
Conveniat, quare porticus ulla patet?
Quis locus est templis augustior? hæc quoque vitet,
In culpam si qua est ingeniosa suam.
Cum steterit Iovis æde: Iovis succurret in æde,
Quam multas matres fecerit ille Deus.
Proxima adoranti Iunonis templa, subibit
Pellicibus multis indoluisse Deam.
Pallade conspecta, natum de crimine virgo
Sustulerit quare quæret Erichthonium.
Venerit in magni templum tua numina Martis;
Stat Venus ultori juncta viro ante fores.
Isidis æde sedens, cur hanc Saturnia, quæret,
Egerit Ionio, Bosphorioque mari.
In Venerem Anchises, in Lunam Latmius heros,
In Cererem Iasius, qui referatur, erit.
Omnia perversas possunt corrumpere mentes:
Stant tamen illa suis omnia tuta locis.

At procul à scripta solis meretricibus arte,
Summovet ingenuas pagina prima manus.
Quacunque erumpit, qua non sinit ire sacerdos,
Protinus hac vetiti criminis acta rea est.
Non tamen est facinus versus evolvere molles:
Multa licet casta non facienda legant.
Sæpe supercilii nudas matrona severi,
Et Veneris stantes ad genus omne, videt.
Corpora vestales oculi meretricia cernunt.
Nec domino pœnæ res ea causa fuit.
At quare in nostra nimia est lascivia Musa?
Curve meus cuiquam suadet amare liber?
Nil nisi peccatum, manifestaque culpa fatenda est:
Pœnitet ingenii, judiciique mei.
Cur non Argolicis potius quæ concidit armis,
Vexata est iterum carmine Troja meo?
Cur tacui Thebas? & mutua vulnera fratrum?
Et septem portas sub duce quamque suo?
Non mihi materiam bellatrix Roma negabat:
Et pius est patriæ facta referre labor.
Denique cum meritis impleveris omnia Cæsar,
Pars mihi de multis una canenda fuit.
Utque trahunt oculos radiantia lumina Solis,
Traxissent animum sic tua facta meum.
Arguor immerito: tenuis mihi campus aratur:
Illud erat magnæ fertilitatis opus.
Non ideo debet pelago se credere, si qua
Audeat exiguo ludere cymba lacu.
Forsan & hoc dubitem, numeris levioribus aptus
Sim satis, in parvos sufficiamque modos.
At si me jubeas domitos Iovis igne gigantes
Dicere, conantem debilitabit opus.
Divitis ingenii est immania Cæsaris acta
Condere, materia ne superetur opus.
Et tamen ausus eram: sed detractare videbar:
Quodque nefas, damno viribus esse tuis.

Ad

Ad leve rursus opus, juvenilia carmina, veni:
Et falso movi pectus amore meum.
Non equidem vellem: sed me mea fata trahebant:
Inque meas pœnas ingeniosus eram.
Heu mihi cur didici? cur me docuere parentes?
Litteraque est oculos ulla morata meos?
Hæc tibi me invisum lascivia fecit, ob artes,
Quas ratus es vetitos sollicitare toros.
Sed neque me nuptæ didicerunt furta magistro:
Quodque parum novit, nemo docere potest.
Sic ego delicias, & mollia carmina feci,
Strinxerit ut nomen fabula nulla meum.
Nec quisquam est adeo media de plebe maritus,
Ut dubius vitio sit pater ille meo.
Crede mihi, distant mores à carmine nostro:
Vita verecunda est, Musa jocosa mea.
Magnaq; pars mendax operum est, & ficta meorum,
Plus sibi permisit compositore suo.
Nec liber indicium est animi, sed honesta voluntas
Plurima mulcendis auribus apta refert.
Accius esset atrox, conviva Terentius esset,
Essent pugnaces, qui fera bella canunt.
Denique composui teneros non solus amores:
Composito pœnas solus amore dedi.
Quid nisi cum multo Venerem confundere vino
Præcepit Lyrici Teïa Musa senis?
Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas?
Tuta tamen Sappho, tutus & ille fuit:
Nec tibi Battiade nocuit, quod sæpe legenti
Delicias versu fassus es ipse tuas.
Fabula jucundi nulla est sine amore Menandri:
Et solet hic pueris virginibusque legi.
Ilias ipsa quid est aliud, nisi adultera, de qua
Inter amatorem pugna virumque fuit?
Quid prius est illic flamma Chryseidos? aut quæ
Fecerit iratos rapta puella duces?

Aut quid Odyssea est, nisi fœmina propter amorem,
Dum vir abest, multis una petita viris?
Quis nisi Mæonides Venerem Martemque ligatos
Narrat in obscœno corpora prensa toro?
Vnde, nisi indicio magni sciremus Homeri,
Hospitis igne duas incaluisse Deas.
Omne genus scripti gravitate Tragœdia vincit:
Hæc quoque materiam semper amoris habet.
Nam quid in Hippolyto est, nisi cæcæ flãma novercæ?
Nobilis est Canace fratris amore sui.
Quid? non Tantalides agitante cupidine currus,
Pisæam Phrygiis vexit eburnus equis?
Tingeret ut ferrum natorum sanguine mater,
Concitus à læso fecit amore dolor.
Fecit amor subitas volucres cum pellice regem;
Quæque suum luget nunc quoque mater Itym.
Si non Aëropen frater sceleratus amâsset,
Aversos Solis non legeremus equos.
Impia nec tragicos tetigisset Scylla cothurnos,
Ni patrium crinem desecuisset amor.
Qui legis Electram, & egentem mentis Orestem,
Ægisthi crimen Tyndaridosque legis.
Nam quid de tetrico referam domitore Chimæræ?
Quem leto fallax hospita pœne dedit?
Quid loquar Hermionem? quid te Ceneïa virgo?
Teque Micenæo Phœbas amata duci?
Quid Danaën? Danaique nurus, matremque Lyæi,
Alcmenam, & noctes, quæ coiëre, duas?
Quid generum Peliæ? quid Thesea? quidve Pelasgũ,
Iliacam tetigit qui rate primus humum?
Huc Iole, Pyrrhique parens, huc Herculis uxor,
Huc accedat Hylas, Iliadesque puer.
Tempore deficiar, tragicos si persequar ignes:
Vixque meus capiet nomina nuda liber.
Est & in obscœnos deflexa tragœdia risus:
Multaque præteriti verba pudoris habet.

Nec

Nec nocet auctori, mollem qui fecit Achillem,
Infregisse suis fortia facta modis.
Iunxit Aristides Milesia crimina secum:
Pulsus Aristides nec tamen urbe sua est.
Nec qui descripsit corrumpi semina matrum
Eubius impuræ conditor historiæ.
Nec, qui composuit nuper Sybaritida, fugit:
Nec, qui concubitus non tacuere suos.
Suntque ea doctorum monumentis mista virorum,
Muneribusque ducum publica facta patent.
Neve peregrinis tantum defendar ab armis:
Et Romanus habet multa jocosa liber.
Vtque suo Martem cecinit gravis Ennius ore,
Ennius ingenio maximus, arte rudis:
Explicat ut causas rapidi Lucretius ignis,
Casurumque triplex vaticinatur opus:
Sic sua lascivo cantata est sæpe Catullo
Femina, cui falsum Lesbia nomen erat:
Nec contentus ea, multos vulgavit amores,
In quibus ipse suum fassus adulterium est.
Par fuit exigui similisque licentia Calvi,
Detexit variis qui sua facta modis.
Quid referam Ticidæ? quid Memmî carmen? apud (quos
Rebus adest nomen, nominibusque pudor.
Cinna quoq; his comes est: Cinnaq; procacior Anser,
Et leve Cornificî, parque Catonis opus.
Et quorum libris modo dissimulata Perilla,
Nomine nunc legitur dicta, Metelle, tuo.
Is quoque Phasiacas Argon qui duxit in undas,
Non potuit Veneris furta tacere sua.
Nec minus Hortensî, nec sunt minus improba Servî
Carmina: quis dubitet nomina tanta sequi?
Vertit Aristiden Sisenna: nec obfuit illi
Historiæ turpes inseruisse jocos.
Nec fuit opprobrio celebrasse Lycorida Gallo:
Sed linguam nimio non tenuisse mero.

Credere juranti durum putat esse Tibullus,
Hoc etiam de se quod neget illa viro.
Fallere custodem demum docuisse fatetur,
Seque sua miserum nunc ait arte premi.
Sæpe velut gemmam dominæ signumque probaret,
Per causam meminit se tetegisse manum.
Utque refert, digitis sæpe est nutuque locutus:
Et tacitam mensæ duxit in orbe notam.
Et quibus è succis abeat de corpore livor,
Impresso fieri qui solet ore, docet.
Denique ab incauto nimium petit ille marito,
Se quoque uti servet, peccet ut illa minus.
Scit cui latretur, cum solus obambulet ipse,
Cui toties clausas excreet ante fores.
Multaque dat furti talis præcepta, docetque
Qua nuptæ possint fallere ab arte viros.
Nec fuit hoc illi fraudi: legiturque Tibullus,
Et placet: & jam te principe notus erat.
Invenies eadem blandi præcepta Properti:
Districtus minima nec tamen ille nota est.
His ego successi: quoniam præstantia candor
Nomina vivorum dissimulare jubet.
Non timui (fateor) ne, qua tot iere carinæ,
Naufraga servatis omnibus una foret.
Sunt aliis scripta, quibus alea luditur, artes:
Hæc est ad nostros non leve crimen avos.
Quid valeant tali, quo possis plurima jactu
Fingere, damnosos effugiasque canes.
Tessera quos habeat numeros: distante vocato,
Mittere quo deceat, quo dare missa modo.
Discolor ut recto grassetur limite miles,
Cum medius gemino calculus hoste perit.
Ut mage velle sequi sciat, & revocare priorem:
Nec tuto fugiens incomitatus eat.
Parva sedet ternis instructa tabella lapillis:
In qua vicisse est continuasse suos.

Qui-

Quique alii lusus (neq; enim nunc persequar omnes)
Perdere rem caram tempora nostra solent.
Ecce canit formas alius, jactusque pilarum:
Hic artem nandi præcipit, ille trochi.
Composita est aliis fuscandi cura coloris:
Hic epulis leges, hospitioque dedit.
Alter humum, de qua fingantur pocula, monstrat,
Quæque, docet, liquido testa sit apta mero.
Talia luduntur fumoso mense Decembri,
Quæ damno nulli composuisse fuit.
His ego deceptus, non tristia carmina feci:
Sed tristis nostros pœna secuta jocos.
Denique non video de tot scribentibus unum,
Quem sua perdiderit Musa; repertus ego.
Quid si scripsissem mimos obscœna jocantes,
Qui semper vetiti crimen amoris habent?
In quibus assidue cultus procedit adulter,
Verbaque dat stulto callida nupta viro.
Nubilis hæc virgo, matronaque, virque, puerque
Spectat: & ex magna parte senatus adest.
Nec satis incestis temerari vocibus aures:
Assuescunt oculi multa pudenda pati.
Cumque fefellit amans aliqua novitate maritum,
Plauditur, & magno palma favore datur.
Quoque minus prodest, pœna est lucrosa poëtæ,
Tantaque non parvo crimina prætor emit.
Inspice ludorum sumptus, Auguste, tuorum,
Emta tibi magno talia multa leges.
Hæc tu spectasti, spectandaque sæpe dedisti:
Majestas adeo comis ubique tua est.
Luminibusque tuis, totus quibus utitur orbis,
Scenica vidisti lætus adulteria.
Scribere si fas est imitantes turpia mimos:
Materiæ minor est debita pœna meæ.
An genus hoc scripti faciunt sua pulpita tutum?
Quodque libet mimis, scena licere dedit?

Et mea sunt populo saltata poemata sæpe:
Sæpe oculos etiam detinuere tuos.
Scilicet in domibus vestris ut prisca virorum
Artifici fulgent corpora picta manu:
Sic, quæ concubitus varios, Venerisque figuras
Exprimat, est aliquo parva tabella loco:
Vtque sedet vultu fassus Telamonius iram,
Inque oculis facinus barbara mater habet:
Sic madidos digitis siccat Venus uda capillos:
Et modo maternis tecta videtur aquis.
Bella sonant alii telis instructa cruentis:
Parsque tui generis, pars tua facta canit.
Invida me spacio natura coërcuit arcto:
Ingenio vires exiguasque dedit.
Et tamen ille tuæ felix Æneidos auctor
Contulit in Tyrios arma virumque toros.
Nec legitur pars ulla magis de corpore toto,
Quam non legitimo fœdere junctus amor.
Phyllidis hic idem, tenerosque Amaryllidis ignes
Bucolicis juvenis luserat ante modis.
Nos quoque jampridem scripto peccavimus isto:
Supplicium patitur non nova culpa novum.
Carminaque edideram, cum te delicta notantem
Præterii toties irrequietus eques.
Ergo quæ juveni mihi non nocitura putavi
Scripta parum prudens, nunc nocuere seni.
Sera redundavit veteris vindicta libelli:
Distat & à meriti tempore pœna sui.
Ne tamen omne meum credas opus esse remissum,
Sæpe dedi nostræ grandia vela rati.
Sex ego Fastorum scripsi totidemque libellos:
Cumque suo finem mense volumen habet.
Idque tuo nuper scriptum sub nomine Cæsar,
Et tibi sacratum sors mea rupit opus.
Et dedimus tragicis scriptum regale cothurnis:
Quæque gravis debet verba cothurnus habet.

Dicta-

Dictaque sunt nobis, quamvis manus ultima cœpto
Defuit, in facies corpora versa novas.
Atque utinam revoces animum paulisper ab ira,
Et vacuo jubeas hinc tibi pauca legi:
Pauca, quibus prima surgens ab origine mundi
In tua deduxi tempora Cæsar opus:
Aspiceres quantum dederis mihi pectoris ipse:
Quoque favore animi teque tuosque canam.
Non ego mordaci distrinxi carmine quenquam:
Nec meus ullius crimina versus habet.
Candidus à salibus suffusis felle refugi:
Nulla venenato littera mista joco est.
Inter tot populi, tot scripti millia nostri,
Quem mea Calliope læserit, unus ero.
Non igitur nostris ullum gaudere Quiritem
Auguror, at multos indoluisse, malis.
Nec mihi credibile est quemquam insultare jacenti,
Gratia candori si qua relicta meo est.
His, precor, atque aliis possint tua numina flecti,
O pater, ô patria cura salusque tua.
Non ut in Ausoniam redeam: nisi forsitan olim,
Cum longo pœna tempore victus eris.
Tutius exilium, pauloque quietius oro,
Ut par delicto sit mea pœna suo.

P. OVIDII NASONIS TRISTIVM LIBER TERTIVS.

ELEGIA I.

Liber lectorem alloquitur.

MIssus in hanc venio timide liber exulis urbē:
Da placidam fesso, lector amice, manum.
Neve reformida, ne sim tibi forte pudori:
Nullus in hac charta versus amare docet.
Nec domini fortuna mei est, ut debeat illam
Infelix ullis dissimulare jocis.
Id quoque, quod viridi quondam male lusit in ævo,
(Heu nimium sero) damnat, & odit opus.
Inspice quid portem: nil hic nisi triste videbis,
Carmine temporibus conveniente suis.
Clauda quod alterno subsidunt carmina versu,
Vel pedis hoc ratio, vel via longa facit.
Quod neque sum cedro flavus, nec pumice lævis;
Erubui domino cultior esse meo.
Littera suffusas quod habet maculosa lituras:
Læsit opus lacrymis ipse poëta suum.
Si qua videbuntur casu non dicta latine,
In qua scribebat, barbara terra fuit.
Dicite lectores, si non grave, qua sit eundum,
Quasque petam sedes hospes in urbe liber.
Hæc ubi sum furtim lingua titubante locutus,
Qui mihi monstraret, vix fuit unus, iter.
Di tibi dent, nostro quod non tribuere poëtæ,
Molliter in patria vivere posse tua.
Duc age, namque sequar: quamvis terraq; mariq;
Longinquo referam lassus ab orbe pedem.

Paruit:

Paruit: & ducens, Hæc sunt fora Cæsaris, inquit:
Hæc est à sacris quæ via nomen habet.
Hic locus est Vestæ, qui Pallada servat, & ignem:
Hæc fuit antiqui regia parva Numæ.
Inde petens dextram, porta est, ait, ista Palati:
Hic stator, hoc primum condita Roma loco est.
Singula dum miror, video fulgentibus armis
Conspicuos postes, tectaque digna Deo.
Et Iovis hæc, dixi, domus est: quod ut esse putarem,
Augurium menti querna corona dabat.
Cujus ut accepi dominum: non fallimur, inquam:
Et magni verum est hanc Iovis esse domum.
Cur tamen apposita velatur janua lauro?
Cingit & augustas arbor opaca fores?
An quia perpetuos meruit domus ista triumphos?
An quia Leucadio semper amata Deo est?
Ipsane quod festa est? an quod facit omnia festa?
Quam tribuit terris, pacis an ista nota est?
Vtque viret laurus semper, nec fronde caduca
Carpitur: æternum sic habet illa decus.
Caussa superposita scripto testante coronæ
Servatos cives indicat hujus ope.
Adjice servatis unum, pater optime, civem,
Qui procul extremo pulsus in orbe latet.
In quo pœnarum, quas se meruisse fatetur,
Non facinus caussam, sed suus error habet.
Me miserum, vereorque locum, vereorque potentem,
Et quatitur trepido littera nostra metu.
Aspicis exsangui chartam pallere colore?
Aspicis alternos intremuisse pedes?
Quandocumque precor nostro placata parenti,
Iisdem sub dominis aspiciare domus:
Inde timore pari gradibus sublimia celsis,
Ducor ad intonsi candida Templa Dei.
Signa peregrinis ubi sunt alterna columnis,
Belides, & stricto barbarus ense pater:

Quæque

Quaque viri docto veteres fecere novique
Pectore, lecturis inspicienda patent.
Quærebam fratres, exceptis scilicet illis,
Quos suus optaret non genuisse pater.
Quærentem frustra custos è sedibus illis
Præpositus sancto jussit abire loco.
Altera templa peto vicino juncta theatro,
Hæc quoque erant pedibus non adeunda meis.
Nec me, quæ doctis patuerunt prima libellis
Atria libertas tangere passa sua est.
In genus auctoris miseri fortuna redundat:
Et patimur nati, quam tulit ipse, fugam.
Forsitan & nobis olim minus asper, & illi
Evictus longo tempore Cæsar erit.
Dii, precor, atq; adeo (neq; enim mihi turba roganda
Cæsar ades voto, maxime dive, meo. (*est*)
Interea statio quoniam mihi publica clausa est,
Privato liceat delituisse loco.
Vos quoque, si fas est, confusa pudore repulsæ
Sumite plebeiæ carmina nostra manus.

ELEGIA II.

Queritur se in exilium missum.

ERgo erat in fatis Scythiam quoque visere nostris?
Quæque Lycaonio terra sub axe jacet?
Nec vos Pierides, nec stirps Latonia vestro
Docta sacerdoti turba tulistis opem.
Nec mihi, quod lusi vero sine crimine, prodest,
Quodque magis vita musa jocosa mea est.
Plurima sed pelago terraque pericula passum
Ustus ab assiduo frigore Pontus habet.
Quique fugax rerum, securaque in ocia natus,
Mollis, & impatiens ante laboris eram,
Ultima nunc patior: nec me mare portubus orbum
Perdere, diversæ nec potuere viæ,

Suffe-

Suffecitque malis animus. Nam corpus ab illo
Accepit vires, vixque ferenda tulit.
Dum tamen & ventis dubius jactabar, & undis,
Fallebat curas ægraque corda labor.
Vt via finita est, & opus requievit eundi,
Et pœnæ tellus est mihi tacta meæ:
Nil nisi flere libet: nec nostro parcior imber
Lumine, quam verna de nive manat aqua.
Roma domusque subit, desideriumque locorum,
Quidquid & amissa restat in urbe mei.
Hei mihi, quod toties nostri pulsata sepulcri
Ianua, sed nullo tempore aperta fuit!
Cur ego tot gladios fugi? totiesque minata
Obruit infelix nulla procella caput?
Di, quos experior nimium constanter iniquos,
Participes iræ quos Deus unus habet:
Exstimulate, precor, cessantia fata: meique
Interitus clausas esse vetate fores.

ELEGIA III.

Ad uxorem, quod æger fuerit.

HÆc mea, si casu miraris, epistola quare
Alterius digitis scripta sit: æger eram.
Æger in extremis ignoti partibus orbis,
Incertusque meæ pæne salutis eram.
Quem mihi nunc animum dira regione jacenti
Inter Sauromatas esse, Getasque putas?
Nec cælum patior, nec aquis assuevimus istis:
Terraque nescio quo non placet ipsa modo.
Non domus apta satis: non hic cibus utilis ægro:
Nullus Apollinea qui levet arte malum est.
Non qui soletur; non, qui labentia tarde
Tempora narrando fallat, amicus adest.
Lassus in extremis jaceo populisque, locisque:
Et subit affecto nunc mihi quicquid abest.

Omnia cum ſubeant, vincis tamen omnia conjux:
Et plus in noſtro pectore cara tenes.
Te loquor abſentem: te vox mea nominat unam:
Nulla venit ſine te nox mihi, nulla dies.
Quinetiam ſic me dicunt aliena locutum,
Vt foret amentis nomen in ore tuum.
Si jam deficiam, ſuppreſſaque lingua palato
Vix inſtillato reſtituenda mero:
Nunciet huc aliquis dominam veniſſe, reſurgam,
Speſque tui, nobis cauſa vigoris erit.
Ergo ego ſum vitæ dubius, tu forſitan iſtic
Iucundum, noſtri neſcia, tempus agis.
Non agis, affirmo: liquet hoc, cariſſima, nobis,
Tempus agi ſine me non niſi triſte tibi.
Si tamen implevit mea ſors, quos debuit, annos:
Et mihi vivendi tam cito finis adeſt:
Quantum erat, ô magni, perituro parcere, divi:
Vt ſaltem patria contumularer humo!
Vel pœna in mortis tempus dilata fuiſſet,
Vel præcepiſſet mors properata fugam.
Integer hanc potui nuper bene reddere vitam:
Exul ut occiderem, nunc mihi vita data eſt.
Tam procul ignotis igitur moriemur in oris?
Et fient ipſo triſtia fata loco?
Nec mea conſueto langueſcent corpora lecto?
Depoſitum nec me qui fleat ullus erit?
Nec dominæ lacrymis in noſtra cadentibus ora
Accedent animæ tempora parva meæ?
Nec mandata dabo? nec cum clamore ſupremo
Languentes oculos claudet amica manus?
Sed ſine funeribus caput hoc, ſine honore ſepulcri
Indeploratum barbara terra teget?
Ecquid ubi audieris tota turbabere mente?
Et feries pavida pectora fida manu?
Ecquid in has fruſtra tendens tua brachia partes
Clamabis miſeri nomen inane viri?

Parce

Parce tamen lacerare genas, nec ſcinde capillos:
Non tibi nunc primum, lux mea, raptus ero.
Cum patriam amiſi, tunc me periiſſe putato:
Et prior, & gravior, mors fuit illa mihi.
Nunc, ſi forte potes, ſed non potes, optima conjux,
Finitis gaude tot mihi morte malis.
Quod potes, extenua forti mala corde ferendo,
Ad quæ jam pridem non rude pectus habes.
Atque utinam pereant animæ cum corpore noſtræ,
Effugiatque avidos pars mihi nulla rogos.
Nam ſi morte carens vacuas volat altus in auras
Spiritus, ut Samii ſunt rata dicta ſenis:
Inter Sarmaticas Romana vagabitur umbras,
Perque feros manes hoſpita ſemper erit.
Oſſa tamen facito parva referantur in urna:
Sic ego non etiam mortuus exul ero.
Non vetat hoc quiſquam. Fratrem Thebana perem- (tum
Suppoſuit tumulo, rege vetante, ſoror.
Atque ea cum foliis, & amomi pulvere miſce,
Inque ſuburbano condita pone ſolo.
Quoſque legat verſus oculo properante viator,
Grandibus in tumuli marmore cæde notis.
Hic ego qui jaceo tenerorum luſor amorum,
Ingenio perii Naſo poëta meo.
At tibi, qui tranſis, ne ſit grave, quiſquis amaſti
Dicere: Naſonis molliter oſſa cubent.
Hoc ſatis in tumulo eſt: etenim majora libelli,
Et diuturna magis ſunt monimenta mei.
Quos ego confido, quamvis nocuere, daturos
Nomen & auctori tempora longa ſuo.
Tu tamen extincto feralia munera ferto,
Deque tuis lacrymis humida ſerta dato.
Quamvis in cinerem corpus mutaverit ignis,
Sentiet officium mœſta favilla pium.
Scribere plura libet: ſed vox mihi feſſa loquendo,
Dictandi vires, ſiccaque lingua negat.

Accipe

Accipe supremo dictum mihi forsitan ore,
Quod, tibi qui mittit, non habet ille, vale.

ELEGIA VI.

Ad amicum, ut magnorum virorum consuetudinem fugiat.

O Mihi care quidem semper, sed tempore duro
Cognite, res postquam procubuere meæ:
Usibus edocto si quicquam credis amico:
Vive tibi, & longe nomina magna fuge.
Vive tibi: quantumque potes, prælustria vita:
Sævum prælustri fulmen ab arce venit.
Nam quamquam soli possint prodesse potentes:
Non prosit potius si quis obesse potest.
Effugit hybernas dimissa antenna procellas,
Lataque plus parvis vela timoris habent.
Aspicis ut summa cortex levis innatet unda,
Cum grave nexa simul retia mergat onus?
Hæc ego si monitor monitus prius ipse fuissem,
In qua debebam forsitan urbe forem.
Dum tecum vixi, dum me levis aura ferebat,
Hæc mea per placidas cymba cucurrit aquas.
Qui cadit in plano, vix hoc tamen evenit ipsum,
Sic cadit, ut tacta surgere possit humo.
At miser Elpenor tecto delapsus ab alto,
Occurrit regi flebilis umbra suo.
Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas?
Icarus immensas nomine signet aquas?
Nempe quod hic alte, demissus at ille volabat:
Nam pennas ambo non habuere suas.
Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit: & intra
Fortunam debet quisque manere suam.
Non foret Eumedes orbus, si filius ejus
Stultus Achilleos non adamasset equos.
Nec natum in flamma vidisset, in arbore natas,
Cepisset genitor si Phaëthonta Merops.

Tu quo-

Tu quoque formida nimium sublimia semper:
Propositique memor contrahe vela tui.
Nam pede inoffenso spatium procurrere vitæ
Dignus es, & fato candidiore frui.
Quæ pro te ut voveam, miti pietate mereris,
Hæsuraque mihi tempus in omne fide.
Vidi ego te tali vultu mea fata gementem,
Qualem credibile est ore fuisse meo.
Nostra tuas vidi lacrymas super ora cadentes,
Tempore quas uno fidaque verba bibi.
Nunc quoque summotum studio defendis amicum,
Et mala vix ulla parte levanda levas.
Vive sine invidia, mollesque inglorius annos
Exige: amicitias & tibi junge pares:
Nasonisque tui, quod adhuc non exulat, unum
Nomen ama; Scythicus cetera pontus habet.
Proxima sideribus tellus Erymanthidos Vrsæ
Me tenet, astricto terra perusta gelu.
Bosporus & Tanais superant, Scythiæque paludes,
Vixque satis noti nomina pauca loci.
Vlterius nihil est, nisi non habitabile frigus.
Heu quam vicina est ultima terra mihi!
At longe patria est: longe est carissima conjux:
Quicquid & hæc nobis post duo dulce fuit.
Sic tamen hæc absunt, ut, quæ contingere non est
Corpore, sint animo cuncta videnda meo.
Ante oculos errat domus, urbs, & forma locorum,
Succeduntque suis singula facta locis.
Conjugis ante oculos, sicut præsentis, imago est:
Illa meos casus ingravat, illa levat.
Ingravat hoc, quod abest: levat hoc, quod præstat (amorem,
Impositumque sibi firma tuetur onus.
Vos quoque pectoribus nostris hæretis amici,
Dicere quos cupio nomine quemque suo:
Sed timor officium cautus compescit, & ipsos
In nostro poni carmine nolle puto.

Ante volebatis, gratique erat instar honoris,
Versibus in nostris nomina vestra legi.
Quod quoniam est anceps, intra mea pectora quemque
Alloquar: & nulli causa timoris ero.
Nec meus indicio latitantes versus amicos
Protrahet: occulte, si quis amavit, amet.
Scite tamen, quamvis longa regione remotus
Absim, vos animo semper adesse meo.
Et qua quisque potest, oro, mala nostra levate:
Fidam projecto neve negate manum.
Prospera sic vobis maneat fortuna, nec unquam
Contacti simili sorte rogetis idem.

ELEGIA V.

Ad Carum.

VSus amicitiæ tecum mihi parvus, ut illam
Non ægre possis dissimulare, fuit:
Ni me complexus vinclis propioribus esses,
Nave mea vento forsan eunte suo.
Vt cecidi, cunctique meam fugere ruinam,
Versaque amicitiæ terga dedere meæ:
Ausus es igne Iovis percussum tangere corpus,
Et deploratæ limen adire domus;
Idque recens præstas, nec longo cognitus usu,
Quod veterum misero vix duo tresve mihi.
Vidi ego confusos vultus, visosque notavi,
Osque madens fletu, pallidiusque meo.
Et lacrymas cernens in singula verba cadentes,
Ore meo lacrymas, auribus illa bibi.
Brachiaque excepi presso pendentia collo;
Et singultatis oscula mista sonis.
Sum quoque, Care, tuis defensus viribus absens:
Scis Carum veri nominis esse loco.
Multaque præterea manifesti signa favoris
Pectoribus teneo non abitura meis.

Dii tibi posse tuos tribuant defendere semper,
Quos in materia prosperiore juves.
Si tamen interea, quid in his ego perditus oris,
(Quod te credibile est quærere) quæris, agam:
Spe trahor exigua, quam tu mihi demere noli,
Tristia leniri numina posse Dei.
Seu temere expecto, sive hoc contingere fas est,
Tu mihi, quod cupio, fas, precor, esse proba.
Quæque tibi est lingua facundia, confer in illud;
Vt doceas votum posse valere meum.
Quo quisque est major, magis est placabilis ira:
Et faciles motus mens generosa capit.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.
At lupus, & turpes instant morientibus ursi:
Et quæcunque minor nobilitate fera est.
Majus apud Trojam forti quid habemus Achille?
Dardanii lacrymas non tulit ille senis.
Quæ ducis Emathii fuerit clementia, Porus,
Præclarique docent funeris exequiæ.
Neve hominum referam flexas ad mitius iras:
Iunonis gener est, qui prius hostis erat.
Denique non possum nullam sperare salutem,
Cum non sit pœnæ causa cruenta meæ.
Non mihi quærenti pessundare cuncta, petitum
Cæsareum caput est, quod caput orbis erat.
Non aliquid dixi, violentaque lingua locuta est,
Lapsave sunt nimio verba profana mero.
Inscia quod crimen viderunt lumina, plector:
Peccatumque oculos est habuisse meum.
Non equidem totam possum defendere culpam,
Sed partem nostri criminis error habet.
Spes igitur superest, facturum, ut molliat ipse
Mutati pœnam conditione loci.
Hoc utinam nitidi Solis prænuntius ortus
Afferat admisso Lucifer albus equo.

ELEGIA VI.

Ad amicum, quo familiarissime usus est.

Foedus amicitiæ non vis, carissime, nostræ,
Nec si forte velis, dissimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter:
Nec tibi me tota junctior urbe fuit.
Isque erat usque adeo populo testatus, ut esset
Pæne magis quam tu, quamque ego, notus amor.
Quique est in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus est illi, quem colis ipse, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conscius essem,
Pectoribusque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam secreti quicquid habebam;
Excepto quod me perdidit, unus eras.
Id quoque si scisses, salvo fruerere sodali,
Consilioque forem sospes, amice, tuo.
Sed mea me in pœnam nimirum fata trahebant:
Omne bonæ claudunt utilitatis iter.
Sive malum potuit tamen hoc vitare cavendo,
Seu ratio fatum vincere nulla valet:
Tu tamen, ô nobis usu junctissime longo,
Pars desiderii maxima pæne mei:
Sis memor, &, si quas fecit tibi gratia vires,
Illas pro nobis experiare, rogo.
Numinis ut læsi fiat mansuetior ira,
Mutatoque minor sit mea pœna loco.
Idque ita, si nullum scelus est in pectore nostro,
Principiumque mei criminis error habet.
Nec breve, nec tutum est, quo sint mea dicere, casu
Lumina funesti conscia facta mali.
Mensque reformidat, veluti sua vulnera, tempus
Illud: & admonitu fit novus ipse dolor.
Et quæcunque adeo possint afferre pudorem,
Illa tegi cæca condita nocte decet.

Nil

tur referam, nisi me peccasse: (sed illo
mia peccato nulla petita mihi.)
tiamque meum crimen debere vocari,
mina si facto reddere vera velis.
si non ita sunt, alium, quo longius absim,
uare (suburbana hæc sit mihi terra) locum.

ELEGIA VII.

Mandat epistolæ ut Perillam adeat.

Ade salutatum subito perarata Perillam
Littera, sermonis fida ministra mei.
t illam invenies dulci cum matre sedentem,
Aut inter libros Pieridasque suas.
uicquid aget, cum te scierit venisse, relinquet:
Nec mora, quid venias, quidve, requiret, agam.
vere me dices: sed sic, ut vivere nolim:
Nec mala tam longa nostra levata mora.
t tamen ad Musas, quamvis nocuere, reverti,
Aptaque in alternos cogere verba pedes.
u quoque dic, studiis communibus ecquid inhæres?
Doctaque non patrio carmina more canis?
Nam tibi cum facie mores natura pudicos,
Et raras dotes, ingeniumque dedit.
Hoc ego Pegasidas deduxi primus ad undas:
Ne male fecunda vena periret aqua.
Primus id aspexi teneris in virginis annis,
Utque pater natæ, duxque comesque fui.
Tunc quoque, sed forsan nostrum delevit amorem
Tempus, eras magno junctus amore mihi.
Ergo si remanent ignes tibi pectoris iidem,
Sola tuum vates Lesbia vincet opus.
Sed vereor, ne nunc mea te fortuna retardet,
Postque meos casus sit tibi pectus iners.
Dum licuit, tua sæpe mihi, tibi nostra, legebam,
Sæpe tui judex, sæpe magister eram.

Aut ego præbebam factis modo versibus aures:
Aut, ubi cessaras, caussa ruboris eram.
Forsitan exemplo, quia me læsere libelli,
Tu quoque sis pœna fata secuta mea.
Pone Perilla metum, tantummodo femina nulla,
Neve vir à scriptis discat amare tuis.
Ergo desidiæ remove doctissima causas,
Inque bonas artes, & tua sacra redi.
Ista decens facies longis vitiabitur annis,
Rugaque in antiqua fronte senilis erit:
Injicietque manum formæ damnosa senectus.
Quæ, strepitum passu non faciente, venit.
Cumque aliquis dicet: Fuit hæc formosa, dolebis:
Et speculum mendax esse querere tuum.
Sunt & opes modicæ, cum sis dignissima magnis.
Finge sed immensis censibus esse pares.
Nempe dat, &, quodcunque libet, fortuna, rapitque:
Irus & est subito, qui modo Crœsus erat.
Singula ne referam; nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis ingeniique bonis.
En ego cum patria caream, vobisque, domoque,
Raptaque sint, adimi quæ potuere, mihi:
Ingenio tamen ipse meo comitorque, fruorque:
Cæsar in hoc potuit juris habere nihil.
Quilibet hanc sævo vitam mihi finiat ense,
Me tamen extincto fama superstes erit.
Dumque suis victrix septem de montibus orbem
Prospiciet domitum Martia Roma, legar.
Tuquoque, quam studii maneat felicior usus,
Effuge venturos, quapotes usque, rogos.

ELEGIA VIII.

Patriam, & suos videre desiderat.

NVnc ego Triptolemi cuperē conscendere currus,
Misit in ignotam qui rude semen humum.

Nunc ego Medeæ vellem frenare dracones:
Quos habuit fugiens arce, Corinthe, tua.
Nunc ego jactandas optarem sumere pennas,
Sive tuas, Perseu; Dædale sive tuas:
Vt, tenera nostris cedente volatibus aura,
Aspicerem patriæ dulce repente solum:
Desertæque domus vultus, memoresque sodales,
Caraque præcipue conjugis ora meæ.
Stulte, quid hæc frustra votis puerilibus optas,
Quæ non ulla tibi fertque feretque dies?
Si semel optandum est; Augusti numen adora,
Et, quem sensisti, rite precare Deum.
Ille tibi pennasque potest, currusque volucres
Tradere: det reditum, protinus ales eris.
Si precer hæc (neque enim possum majora precari)
Ne mea sint, timeo, vota modesta parum.
Forsitan hoc olim, cum jam satiaverit iram,
Tunc quoque sollicita mente rogandus erit.
Quod minus interea est, instar mihi muneris ampli,
Ex his me jubeat quolibet ire locis.
Nec cœlum, nec aquæ faciunt, nec terra, nec auræ:
Hei mihi perpetuus corpora languor habet!
Seu vitiant artus ægræ contagia mentis:
Sive mihi caussa est in regione mali.
Vt tetigi Pontum, vexant me insomnia, vixque
Ossa tegit macies, nec juvat ora cibus.
Quique per autumnum percussis frigore primo
Est color in foliis, quæ nova læsit hyems:
Is mea membra tenet: nec viribus allevor ullis:
Et nunquam queruli causa doloris abest.
Nec melius valeo, quam corpore, mente: sed ægra est
Vtraque pars æque, binaque damna fero.
Hæret & ante oculos veluti spectabile corpus
Astans fortunæ forma videnda meæ.
Cumque locos, moresque hominum, cultusq;, sonumq;
Cernimus, & quid sim, quid fuerimque, subit:

Tantus amor necis est, querar ut de Cæsaris ira,
Quod non offensas vindicet ense suas.
At quoniam semel est odio civiliter usus,
Mutato levior sit fuga nostra loco.

ELEGIA IX.

Vnde Tomos dictus.

HIc quoq; sunt igitur Grajæ (quis crederet?) urbes
Inter inhumanæ nomina barbariæ.
Huc quoque Mileto missi venere coloni,
Inque Getis Grajas constituere domos?
Sed vetus huic nomen, positaque antiquius urbe,
Constat ab Absyrti cæde fuisse loco.
Nam rate, quæ cura pugnacis facta Minervæ,
Per non tentatas prima cucurrit aquas,
Impia desertum fugiens Medea parentem,
Dicitur his remos applicuisse vadis.
Quem procul ut vidit tumulo speculator ab alto;
Hospes, ait, nosco Colchide vela, venit.
Dum trepidant Minyæ, dum solvitur aggere funis;
Dum sequitur celeres anchora tracta manus:
Conscia percussit meritorum pectora Colchis,
Ausa atque ausura multa nefanda manu:
Et, quamquam superest ingens audacia menti,
Pallor in attonitæ virginis ore fuit.
Ergo ubi prospexit venientia vela, tenemur,
Et pater est aliqua fraude morandus, ait.
Dum quid agat quærit, dum versat in omnia vultus,
Ad fratrem casu lumina flexa tulit.
Cujus ut oblata est præsentia, vicimus, inquit:
Hic mihi morte sua causa salutis erit.
Protinus ignari, nec quicquam tale timentis,
Innocuum rigido perforat ense latus:
Atque ita divellit, divulsaque membra per agros
Dissipat, in multis invenienda locis.

Neu

Neu pater ignoret, scopulo proponit in alto
Pallentesque manus, sanguineumque caput:
Ut genitor luctuque novo tardetur, & artus
Dum legit extinctos, triste retardet iter.
Inde Tomos dictus locus hic, quia fertur in illo
Membra soror fratris consecuisse sui.

ELEGIA X.

Quibus cum gentibus vivat.

SI quis adhuc isthic meminit Nasonis ademti,
Et superest sine me nomen in urbe meum:
Suppositum stellis nunquam tangentibus æquor,
Me sciat in media vivere barbaria.
Sauromatæ cingunt fera gens, Bessique, Getæque,
Quam non ingenio nomina digna meo!
Dum tamen aura tepet, medio defendimur Istro:
Ille suis liquidus bella repellit aquis.
At cum tristis hyems squallentia protulit ora,
Terraque marmoreo est candida facta gelu;
Dum patet & Boreas, & nix jactata sub Arcto:
Tum patet has gentes axe tremente premi.
Nix jacet: & jactam nec Sol pluviæque resolvunt:
Indurat Boreas, perpetuamque facit.
Ergo, ubi deliquit nondum prior, altera venit:
Et solet in multis bima jacere locis.
Tantaque commoti vis est Aquilonis, ut altas
Æquet humo turres, tectaque rapta ferat.
Pellibus, & sutis arcent mala frigora braccis:
Oraque de toto corpore sola patent.
Sæpe sonant moti glacie pendente capilli,
Et nitet inducto candida barba gelu.
Nudaque consistunt formam servantia testæ
Vina: nec hausta meri, sed data frusta bibunt.
Quid loquar, ut cuncti concrescant frigore rivi?
Deque lacu fragiles effodiantur aquæ?

Ipse, papyrifero qui non angustior amne,
Miscetur vasto multa per ora freto,
Cæruleos ventis latices durantibus Ister
Congelat, & tectis in mare serpit aquis:
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur: & undas
Frigore concretas ungula pulsat equi.
Perque novos pontes, subter labentibus undis,
Ducunt Sarmatici barbara plaustra boves.
Vix equidem credar: sed cum sint præmia falsi
Nulla, ratam debet testis habere fidem.
Vidimus ingentem glacie consistere pontum,
Lubricaque immotas testa premebat aquas.
Nec vidisse sat est: durum calcavimus æquor:
Vndaque non udo sub pede summa fuit.
Si tibi tale fretum quondam Leandre fuisset,
Non foret angustæ mors tua crimen aquæ.
Tum neque se pandi possunt delphines in auras
Tollere, conantes dura coërcet hyems:
Et, quanquam Boreas jactatis insonet alis,
Fluctus in obsesso gurgite nullus erit.
Inclusæque gelu stabunt ut marmore puppes:
Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie pisces hærere ligatos,
Sed pars ex illis tunc quoque viva fuit.
Sive igitur nimii Boreæ vis sæva marinas,
Sive redundatas flumine cogit aquas:
Protinus æquato siccis Aquilonibus Istro,
Invehitur celeri barbarus hostis equo.
Hostis equo pollens, longeque volante sagitta,
Vicinam late depopulatur humum.
Diffugiunt alii: nullisque tuentibus agros,
Incustodita diripiuntur opes.
Ruris opes parvæ, pecus, & stridentia plaustra:
Et quas divitias incola pauper habet.
Pars agitur vinctis post tergum capta lacertis,
Respiciens frustra rura, laremque suum.

Pars

Pars cadit hamatis misere confixa sagittis,
Nam volucri ferro tinctile virus inest.
Quæ nequeunt secum ferre, aut abducere, perdunt:
Et cremat in sontes hostica flamma casas.
Tum quoque, cum pax est, trepidant formidine belli:
Nec quisquam presso vomere sulcat humum.
Aut videt, aut metuit locus hic, quem non videt, (hostem:
Cessat iners rigido terra relicta situ.
Non hic pampinea dulcis latet uva sub umbra:
Nec cumulant altos fervida musta lacus.
Poma negat regio: nec haberet Acontius, in quo
Scriberet hic dominæ verba legenda suæ.
Aspiceres nudos sine fronde, sine arbore campos:
Heu loca felici non adeunda viro!
Ergo tam late pateat cum maximus orbis:
Hæc est in pœnas terra reperta meas.

ELEGIA XI.

Invehitur in maledicum.

SI quis es, insultes qui casibus, improbe, nostris,
Meque reum demto fine cruentus agas:
Natus es è scopulis, nutritus lacte ferino:
Et dicam silices pectus habere tuum.
Quis gradus ulterior, quo se tua porrigat ira,
Restat? quidve meis cernis abesse malis?
Barbara me tellus, & inhospita littora Ponti,
Cumque truci Borea Mænalis Vrsa videt.
Nulla mihi cum gente fera commercia linguæ:
Omnia solliciti sunt loca plena metus.
Vtque fugax avidis cervus deprensus ab ursis,
Cinctaque montanis ut pavet agna lupis:
Sic ego belligeris à gentibus undique septus,
Terreor, hoste meum pæne premente latus.
Vtque sit exiguum pœna, quod conjuge chara,
Quod patria careo, pignoribusque meis:

Vt mala nulla feram, nisi nudam Cæsaris iram,
Nuda parum nobis Cæsaris ira mali est?
Et tamen est aliquis, qui vulnera cruda retractet,
Solvat & in mores ora diserta meos.
In caussa facili cuivis licet esse diserto:
Et minimæ vires frangere quassa valent.
Subruere est arces, & stantia mœnia, virtus:
Quamlibet ignavi præcipitata premunt.
Non sum, qui fueram: quid inanem proteris umbrã?
Quid cinerem saxis bustaque nostra petis?
Hector erat tunc, cum bello certabat: & idem
Tractus ab Æmonio non erat Hector equo.
Me quoque, quem noras olim, non esse memento:
Ex illo superant hæc simulacra viro.
Quid simulacra ferox dictis incessis amaris?
Parce, precor, manes sollicitare meos.
Omnia vera puta mea crimina; nil sit in illis,
Quod magis errorem, quam scelus esse putes;
Pendimus en profugi (satia tua pectora) pœnas
Exilioque graves exiliique loco.
Carnifici fortuna potest mea flenda videri,
Te tamen est uno judice mersa parum.
Sævior es tristi Busiride, sævior illo,
Qui falsum lento torruit igne bovem:
Quique bovem Siculo fertur donasse tyranno,
Et dictis artes conciliasse suas.
Munere in hoc, rex, est usus, sed imagine major:
Nec sola est operis forma probanda mei.
Aspicis à dextra latus hoc adapertile tauri?
Hac tibi, quem perdes, conjiciendus erit.
Protinus inclusum lentis carbonibus ure:
Mugiet, & veri vox erit illa bovis.
Pro quibus inventis, ut munus munere penses,
Da, precor, ingenio præmia digna meo.
Dixerat: at Phalaris, pœnæ mirande repertor,
Ipse tuum præsens imbue, dixit, opus.

Nec

Nec mora: monstratis crudeliter ignibus ustus
Exhibuit geminos ore gemente sonos.
Quid mihi cum Siculis? inter Scythicosque, Getasque
Ad te (quisquis is es) nostra querela redit.
Vtque sitim nostro possis explere cruore,
Quantaque vis, avido gaudia corde feras:
Tot mala sum fugiens tellure, tot æquore passus,
Te quoque ut auditis posse dolere putem.
Crede mihi, si sit nobis collatus Vlysses,
Neptuni minor est quam Iovis ira fuit.
Ergo quicunque es, rescindere crimina noli:
Deque gravi duras vulnere tolle manus.
Vtque meæ famam tenuent oblivia culpæ:
Facta cicatricem ducere nostra sine.
Humanæque memor sortis, quæ tollit eosdem,
Et premit, incertas ipse verere vices.
Et quoniam, fieri quod nunquam posse putavi,
Est tibi de rebus maxima cura meis:
Non est quod timeas: fortuna miserrima nostra est:
Omne trahit secum Cæsaris ira malum.
Quod magis ut liqueat, neve hoc ego fingere credar,
Ipse velim pœnas experiare meas.

ELEGIA XII.

Rogat mitiorem exilii locum.

FRigora jam Zephyri minuunt: annoque peracto
Longior antiquis visa Mæotis hyems.
Impositamque sibi qui non bene pertulit Hellen,
Tempora nocturnis æqua diurna facit.
Iam violas puerique legunt, hilaresque puellæ,
Ruraque quæ nullo nata serente ferunt.
Prataque pubescunt variorum flore colorum:
Indocilique loquax gutture vernat avis.
Vtque malæ crimen matris deponat hirundo,
Sub trabibus cunas, tectaque parva facit.

Herbaque quæ latuit Cerealibus obruta sulcis,
Exerit è tepida molle cacumen humo:
Quoque loco est vitis, de palmite gemma movetur:
Nam procul à Getico littore vitis abest.
Quoque loco est arbor, turgescit in arbore ramus:
Nam procul à Geticis finibus arbor abest.
Ocia nunc istic, junctisque ex ordine ludis
Cedunt verbosi garrula verba fori.
Lusus equis nunc est: levibus nunc luditur armis,
Nunc pila, nunc celeri vertitur orbe trochus.
Nunc ubi perfusa est oleo labente juventus,
Defessos artus virgine tingit aqua.
Scena viget: studiisque favor distantibus ardet:
Cumque tribus resonant terna theatra foris.
O quantum & quoties, non est numerare, beatum,
Non interdicta cui licet urbe frui!
At mihi sentitur nix verno Sole soluta,
Quæque lacu duro non fodiantur aquæ:
Nec mare concrescit glacie: nec, ut ante, per Istrum
Stridula Sauromates plaustra bubulcus agit.
Si tamen incipiunt aliquæ huc adnare carinæ,
Hospitaque in Ponti littore puppis adest:
Sedulus occurram nautæ, dictaque salute,
Quid veniat, quæram, quisve, quibusve locis.
Ille quidem (mirum) nisi de regione propinqua:
Non nisi vicinas tutus araret aquas.
Rarus ab Italia tantum mare navita transit;
Littora rarus in hæc portubus orba venit.
Sive tamen Græca scierit, sive ille Latina
Voce loqui, certe gratior hujus erit.
Fas quoque ab ore freti, longæque Propontidos undis
Huc aliquem certo vela dedisse noto.
Quisquis is est, memori rumorem voce referre,
Et fieri famæ parsque gradusque potest.
Is, precor, auditos possit narrare triumphos
Cæsaris, & Latio reddita vota Iovi:

Teque

ue rebellatrix tandem Germania magni
riste caput pedibus suppofuisse ducis.
mihi qui referat, quæ non vidisse dolebo,
le meæ domui protinus hospes erit.
mihi, jamne domus Scythico Nasonis in orbe est?
amque suum mihi dat pro lare pœna locum?
facite, ut Cæsar non hoc penetrale, domumque,
Hospitium pœnæ sed velit esse meæ.

ELEGIA XIII.

In natalem suum.

Cce supervacuus (quid enim fuit utile nasci?)
Ad sua natalis tempora noster adest.
re quid ad miseros veniebas exulis annos?
Debueras illis impofuisse modum.
tibi cura mei, vel si pudor ullus adesset,
Non ultra patriam me sequerere meam.
uoque loco primum male sum tibi cognitus infans,
Illo tentasses ultimus esse mihi.
que relinquendo, quod idem fecere sodales,
Tu quoque dixisses tristis in urbe, vale.
uid tibi cum Ponto? num te quoque Cæsaris ira
Extremam gelidi misit in orbis humum?
ilicet expectas solitum tibi moris honorem?
Pendeat ex humeris vestis ut alba meis?
umida cingatur florentibus ara coronis?
Micaque sollenni thuris in igne sonet?
ibaque dem pro te genitale notantia tempus?
Concipiamque bonas ore favente preces?
Non ita sum positus, nec sunt ea tempora nobis:
Adventu possim lætus ut esse tuo.
Funeris ara mihi ferali cincta cupresso
Convenit, & structis flamma parata rogis.
Nec dare thura libet nil exorantia divos:
In tantis subeunt nec bona verba malis.

Si

Si tamen eſt aliquid nobis hac luce petendum ,
In loca ne redeas amplius iſta, precor :
Dum me terrarum pars pæne noviſſima Ponti
Euxinus falſo nomine dictus habet.

ELEGIA XIV.

Ad amicum, ut libros ſuos tueatur.

CVltor, & antiſtes doctorum ſancte virorum ,
Quid facis, ingenio ſemper amice meo ?
Ecquid, ut incolumem quondam celebrare ſolebas,
Nunc quoque, ne videar totus abeſſe, caves ?
Suſcipis exceptis ecquid mea carmina ſolis
Artibus, artifici quæ nocuere ſuo ?
Immo ita fac, quæſo, vatum ſtudioſe novorum ,
Quaque potes retine nomen in urbe meum.
Eſt fuga dicta mihi, non eſt fuga dicta libellis :
Qui domini pœnam non meruere ſui.
Sæpe per extremas profugus pater exulat oras ;
Vrbe tamen natis exulis eſſe licet :
Palladis exemplo, de me ſine matre creata
Carmina ſunt ſtirps hæc, progenieſque mea.
Hanc tibi commendo:quæ,quo magis orba parente eſt,
Hoc tibi tutori ſarcina major erit.
Tres mihi ſunt nati contagia noſtra ſecuti :
Cætera fac curæ ſit tibi turba palam.
Sunt quoque mutatæ ter quinque volumina formæ ,
Carmina de domini funere rapta ſui.
Illud opus potuit, ſi non prius ipſe periſſem ,
Certius à ſumma nomen habere manu :
Nunc incorrectum populi pervenit in ora,
In populi quicquam ſi tamen ore meum eſt.
Hoc quoque neſcio quid noſtris appone libellis ,
Diverſo miſſum quod tibi ab orbe venit.
Quod quicunque leget, ſi quis leget, æſtimet ante ,
Compoſitum quo ſit tempore, quoque loco.

Æquus

Æquus erit scriptis, quorum cognoverit esse
Exilium tempus, barbariemque locum.
Inque tot adversis carmen mirabitur ullum
Ducere me tristi sustinuisse manu.
Ingenium fregere meum mala: cujus & ante
Fons infœcundus, parvaque vena fuit.
Sed quæcumque fuit, nullo exercente refugit,
Et longo periit arida facta situ.
Non hic librorum, per quos inviter, alarque,
Copia: pro libris arcus & arma sonant.
Nullus in hac terra, recitem si carmina, cujus
Intellecturis auribus utar, adest.
Nec, quo secedam, locus est: custodia muri
Summovet infestos clausaque porta Getas.
Sæpe aliquod quæro verbum, nomenque, locumque;
Nec quisquam est, à quo certior esse queam.
Dicere sæpe aliquid conanti (turpe fateri)
Verba mihi desunt, dedidicique loqui.
Threicio, Scyticoque fere circumsonor ore:
Et videor Geticis scribere posse modis.
Crede mihi, timeo, ne sint immista Latinis;
Inque meis scriptis Pontica verba legas.
Qualemcunque legas, venia dignare libellum:
Sortis & excusa conditione meæ.

P. OVIDII NASONIS
TRISTIVM
LIBER QVARTVS.

ELEGIA I.

Excuſat libros ſi quid vitii habeant.

SI qua meis fuerint, ut erunt, vitioſa libellis,
Excuſata ſuo tempore lector habe.
Exul eram, requieſque mihi, non fama, petita eſt:
Mens intenta ſuis ne foret uſque malis.
Hoc eſt, cur cantet vinctus quoque compede foſſor:
Indocili numero cum grave mollit opus.
Cantat & innitens limoſa pronus arena,
Adverſo tardam qui trahit amne ratem:
Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulſa brachia verſat aqua.
Feſſus ubi incubuit baculo, ſaxoque reſedit
Paſtor, arundineo carmine mulcet oves.
Cantantis pariter, pariter data penſa trahentis
Fallitur ancilla, decipiturque labor.
Fertur & abducta Lyrneſſide triſtis Achilles
Hæmonia curas attenuaſſe lyra.
Cum traheret ſylvas Orpheus & dura canendo
Saxa, bis amiſſa conjuge mæſtus erat.
Me quoque Muſa levat Ponti loca juſſa petentem:
Sola comes noſtræ perſtitit illa fugæ.
Sola nec inſidias inter, nec Thracia tela,
Nec mare, nec ventos, barbariamque timet.
Scit quoque cum perii, quis me deceperit error:
Et culpam in facto, non ſcelus eſſe meo.
Scilicet hoc ipſo nunc æqua, quod obfuit ante,
Cum mecum juncti criminis acta rea eſt.

Non equidem vellem (quoniam nocitura fuerunt)
Pieridum sacris imposuisse manum.
Sed nunc quid faciam? vis me tenet ipsa sacrorum:
Et carmen demens carmine læsus amo.
Sic nova Dulichio lotos gustata palato,
Illo, quo nocuit, grata sapore fuit.
Sentit amans sua damna fere, tamen hæret in illis:
Materiam culpæ prosequiturque suæ.
Nos quoque delectant, quamvis nocuere, libelli,
Quodque mihi telum vulnera fecit, amo.
Forsitan hoc studium possit furor esse videri:
Sed quiddam furor hic utilitatis habet.
Semper in obtutu mentem vetat esse malorum:
Præsentis casus immemoremque facit.
Utque suum Bacche non sentit saucia vulnus,
Dum stupet Idæis exululata modis:
Sic, ubi mota calent sacro mea pectora thyrso,
Altior humano spiritus ille malo est.
Ille nec exilium, Scythici nec littora Ponti,
Ille nec iratos sentit habere Deos.
Utque soporiferæ biberem si pocula Lethes:
Temporis adversi sic mihi sensus abest.
Iure Deas igitur veneror mala nostra levantes,
Sollicitas comites ex Helicone fugæ:
Et partim pelago, partim vestigia terra,
Vel rate dignatas, vel pede, nostra sequi:
Sint, precor, hæ saltem faciles mihi: Namque Deorum
Cæsare cum magno cætera turba facit.
Meque tot adversis cumulat, quot littus arenas,
Quotque fretum pisces, ovaque piscis habet.
Vere prius flores, æstu numerabis aristas,
Poma per autumnum, frigoribusque nives:
Quam mala, quæ patior toto jactatus in orbe,
Dum miser Euxini littora sæva peto.
Nec tamen, ut veni, levior fortuna malorum est,
Huc quoque sunt nostras fata secuta vias.

Hic quoque cognovi natalis stamina nostri,
Stamina de nigro vellere facta mihi.
Vtque neque insidias, capitisque pericula narrem:
Vera quidem vidi, sed graviora fide.
Vivere quam miserum est inter Bessosque Getasque
Illum, qui populi semper in ore fuit.
Quam miserum est porta vitam muroque tueri,
Vixque sui tutum viribus esse loci!
Aspera militiæ juvenis certamina fugi,
Nec nisi lusura movimus arma manu.
Nunc senior gladioque latus, scutoque sinistram,
Canitiem galeæ subjicioque meam:
Nam dedit è specula custos ubi signa tumultus,
Induimus trepida protinus arma manu.
Hostis habens arcus, imbutaque tela veneno,
Sævus anhelanti mœnia lustrat equo.
Vtque rapax pecudem, quæ se non texit ovili,
Per sata, per sylvas fertque refertque lupus:
Sic, si quem nondum portarum sede receptum
Barbarus in campis repperit hostis, habet.
Aut sequitur captus, injectaque vincula collo
Accipit, aut telo, virus habente, perit.
Hic ego sollicitæ jaceo novis incola sedis:
Heu nimium fati tempora lenta mei!
Et tamen ad numeros, antiquaquę sacra reverti
Sustinet in tantis hospita Musa malis.
Sed neque cui recitem, quisquam est, mea carmina: (nec qui
Auribus accipiat verba Latina suis.
Ipse mihi (quid enim faciam?) scriboque legoque,
Tutaque judicio littera nostra suo est.
Sæpe tamen dixi, cui nunc hæc cura laborat,
An mea Sauromatæ scripta Getæque legent?
Sæpe etiam lacrymæ sunt me scribente profusæ:
Humidaque est fletu littera facta meo.
Corque vetusta meum tanquã nova vulnera sentit,
Inque sinum mœstæ labitur imber aquæ.

Dum

Dum vice mutata qui sim, fuerimque recordor,
Et tulerit quo me casus, & unde, subit:
Sæpe manus demens studiis irata, sibique
Misit in arsuros carmina nostra focos:
Atque ea de multis, quoniam non multa supersunt,
Cum venia facito, quisquis es, ista legas.
Tu quoq; non melius, quā sunt mea tempora, carmē;
Interdicta mihi consule Roma boni.

ELEGIA II.

Dolet non interesse triumpho devicta Germania.

IAm fera Cæsaribus Germania, totus ut orbis,
Victa potest flexo succubuisse genu.
Altaque velantur fortasse palatia sertis,
Thuraque in igne sonant, inficiuntque diem:
Candidaque adducta collum percussa securi
Victima purpureo sanguine tingit humum:
Donaque amicorum templis promissa Deorum
Reddere victores Cæsar uterque parant:
Et qui Cæsareo juvenes sub nomine crescunt,
Perpetuo terras ut regat ista domus:
Cumque bonis nuribus pro sospite Livia nato
Munera dat meritis, sæpe datura, Deis:
Et pariter matres, & quæ sine crimine castos
Perpetua servant virginitate focos.
Plebs pia, cumque pia lætatur plebe Senatus,
Parvaque cujus eram pars ego nuper eques.
Nos procul expulsos communia gaudia fallunt,
Famaque tam longe non nisi parva venit.
Ergo omnis populus poterit spectare triumphos,
Cumque ducum titulis oppida capta leget:
Vinclaque captiva reges cervice gerentes
Ante coronatos ire videbit equos.
Et cernet vultus aliis pro tempore versos:
Terribiles aliis, immemoresque sui.

Quorum pars causas, & res, & nomina quæret:
Pars referet, quamvis noverit illa parum.
Hic, qui Sidonio fulget sublimis in ostro,
Dux fuerat belli, proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miserabile fixit,
Non isto vultu, cum tulit arma, fuit.
Ille ferox, & adhuc oculis hostilibus ardens,
Hortator pugnæ, consiliumque fuit.
Perfidus hic nostros inclusit fraude locorum,
Squallida demissis qui tegit ora comis:
Illo, qui sequitur, dicunt mactata ministro,
Sæpe recusanti corpora capta Deo.
Hic lacus, hi montes, hæc tot-castella, tot amnes,
Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Drusus in his meruit quondam cognomina terris,
Quæ bona progenies digna parente fuit.
Cornibus hic fractis viridi male tectus ab ulva
Decolor ipse suo sanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania passis,
Et ducis invicti sub pede mœsta sedet:
Collaque Romanæ præbens animosa securi
Vincula fert illa, qua tulit arma, manu.
Hos super in curru Cæsar victore veheris
Purpureus populi rite per ora tui.
Quaque ibis, manibus circum plaudere tuorum,
Vndique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur: Ioque
Miles, Io, magna voce, triumphe canet.
Ipse sono, plausuque simul, fremituque calentes
Quadrijuges cernes sæpe resistere equos:
Inde petes arcem, & delubra faventia votis,
Et dabitur merito laurea vota Iovi.
Hæc ego summotus, qua possum mente, videbo:
Erepti nobis jus habet illa loci.
Illa per immensas spatiatur libera terras:
In Cœlum celeri pervenit illa via.

Illa meos oculos mediam deducit in urbem:
Immunes tanti nec sinit esse boni.
Invenietque animus, qua currus spectet eburnos:
Sic certe in patria per breve tempus ero.
Vera tamen capiet populus spectacula felix,
Lætaque erit præsens cum duce turba suo.
At mihi, fingenti tantum, longeque remoto,
Auribus hic fructus percipiendus erit.
Atque procul Latio diversum missus in orbem,
Qui narret cupido vix erit ista mihi.
Is quoq; jam serum referet veteremque trimphum;
Quo tamen audiero tempore, lætus ero.
Illa dies veniet, mea qua lugubria ponam:
Causaque privata publica major erit.

ELEGIA III.

Alloquitur utramque Vrsam.

MAgna minorq; feræ, quarũ regis altera Grajas,
Altera Sidonias, utraque sicca, rates:
Omnia cum summo posita videatis in axe,
Et maris occiduas non subeatis aquas:
Æthereamque suis cingens amplexibus arcem,
Vester ab intacta circulus extet humo.
Aspicite illa, precor, quæ non bene mœnia quondam
Dicitur Iliades transiliisse Remus.
Inque meam nitidos dominam convertite vultus,
Sitque memor nostri, nec ne, referte mihi.
Hei mihi, cur nimium quæ sunt manifesta requiro?
Cur labat ambiguo spes mea mista metu?
Crede quod est, & vis, ac desine tuta vereri,
Deque fide certa sit tibi certa fides.
Quodque polo fixæ nequeunt tibi dicere flammæ,
Non mentitura tu tibi voce refer:
Esse tui memorem, de qua tibi maxima cura est:
Quodque potest, secum nomen habere tuum:

Vulti-

Vultibus illa tuis tanquam præsentibus hæret,
Teque remota procul, si modo vivit, amat.
Ecquid, ubi incubuit, justo mens ægra dolori,
Lenis ab admonito pectore somnus abit?
Tunc subeunt curæ, dum te lectusque, locusque
Tangit, & oblitam non sinit esse mei?
Et veniunt æstus, & nox immensa videtur?
Fessaque jactati corporis ossa dolent?
Non equidem dubito, quin hæc & cætera fiant,
Detque tuus mœsti signa doloris amor.
Nec cruciere minus, quam cum Thebana cruentum
Hectora Thessalico vidit ab axe rapi.
Quid tamen ipse precer dubito, nec dicere possum,
Affectum quem te mentis habere velim.
Tristis es: indignor, quod sim tibi causa doloris:
Non es, ut amisso conjuge digna fores.
Tu vero, tua damna dole, mitissima conjux,
Tempus & à nostris exige triste malis:
Fleque meos casus, est quædam flere voluptas:
Expletur lacrymis egeriturque dolor.
Atque utinam non vita tibi lugenda, sed esset
Mors mea; morte fores sola relicta mea.
Spiritus hic per te patrias exisset in auras,
Sparsissent lacrymæ pectora nostra piæ:
Supremoque die notum spectantia cœlum
Texissent digiti lumina nostra tui:
Et cinis in tumulo positus jacuisset avito:
Tactaque nascenti corpus haberet humus:
Denique dum vixi sine crimine, mortuus essem:
Nunc mea supplicio vita pudenda suo est.
Me miserum, si tu, cum diceris exulis uxor,
Avertis vultus, & subit ora rubor.
Me miserum, si turpe putas mihi nupta videri:
Me miserum, si te jam pudet esse meam.
Tempus ubi est illud, quo te jactare solebas
Conjuge? nec nomen dissimulare viri?

Tem-

Tempus ubi est, quo te, (nisi non vis illa referri,)
Et dici (memini) juvit & esse meam?
Utque proba dignum est, omni tibi dote placebam:
Addebat veris multa faventis amor.
Nec, quem praeferres (ita res tibi magna videbar)
Quemve tuum malles esse, vir alter erat.
Nunc quoque ne pudeat, quod sis mihi nupta, tuusque
Non debet dolor hinc, debet abesse pudor.
Cum cecidit Capaneus subito temerarius ictu,
Non legis Euadnen erubuisse viro.
Nec quia rex mundi compescuit ignibus ignes,
Ipse suis Phaëthon inficiandus erat.
Nec Semele Cadmo facta est aliena parenti,
Quod precibus periit ambitiosa suis.
Nec tibi quod saevis ego sum Iovis ignibus ictus,
Purpureus molli fiat in ore rubor.
Sed magis in nostri curam consurge tuendi,
Exemplumque mihi conjugis esto bonae:
Materiamque tuis tristem virtutibus imple:
Ardua per praeceps gloria vadit iter.
Hectora quis nosset; felix si Troja fuisset?
Publica virtutis per mala facta via est.
Ars tua, Tiphy, jacet, si non sit in aequore fluctus:
Si valeant homines, ars tua, Phoebe, jacet.
Quae latet, inque bonis cessat non cognita rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis.
Dat mihi nostra locum tituli fortuna, caputque
Conspicuum, pietas qua tua tollat, habet.
Utere temporibus, quorum nunc munere freta es;
Et patet in laudes area magna tuas.

ELEGIA IV.

Ad amicum, pro cujus nomine signa ponit.

O Qui, nominibus cum sis generosus avitis,
Exuperas morum nobilitate genus:

Cujus inest animo patrii candoris imago :
Non careat numeris candor ut iste suis :
Cujus in ingenio est patriæ facundia linguæ ,
Qua prior in Latio non fuit ulla foro :
Quod minime volui, positis pro nomine signis
Dictus es : ignoscas laudibus ipse tuis.
Nil ego peccavi, tua te bona cognita produnt :
Si, quod es, appares ; culpa soluta mea est.
Nec tamen officium nostro tibi carmine factum
Principe tam justo posse nocere puto.
Ipse pater patriæ, (quid enim civilius illo ?)
Sustinet in nostro carmine sæpe legi.
Nec prohibere potest, quia res est publica, Cæsar ,
Et de communi pars quoque nostra bono est.
Iuppiter ingeniis præbet sua nomina vatum ,
Seque celebrari quolibet ore sinit.
Causa tua exemplo superorum tuta duorum est ,
Quorum hic aspicitur, creditur ille Deus.
Vt non debuerim, tamen hoc ego crimen habebo :
Non fuit arbitrii littera nostra tui.
Nec nova, quod tecum loquor, est injuria nostra :
Incolumis cum quo sæpe locutus eram.
Quo vereare minus, ne sim tibi crimen amicus ,
Invidiam, si qua est, auctor habere potest.
Nam tuus est primis cultus mihi semper ab annis
(Hoc certe noli dissimulare) pater.
Ingeniumq; meum (potes hoc meminisse) probabat ,
Plus etiam, quam me judice, dignus eram.
Deque meis illo referebat versibus ore ,
In quo pars alta nobilitatis erat.
Non igitur tibi nunc, quod me domus ista recepit ,
Sed prius auctori sunt data verba tuo.
Nec data sunt (mihi crede) tamen: sed in omnibus
Vltima si demas : vita tuenda mea est. (actis
Hanc quoque, qua perii, culpam, scelus esse negabis,
Si tanti series sit tibi nota mali?
Aut

Aut timor, aut error, nobis prius obfuit error:
Ah sine me fati non meminisse mei!
Neve retractando nondum coeuntia rumpe
Vulnera: vix illis proderit ipsa quies.
Ergo ut jure damus pœnas: sic abfuit omne
Peccato facinus, consiliumque meo.
Idque Deus sentit, pro quo nec lumen ademptum est,
Nec mihi detractas possidet alter opes.
Forsitan hanc ipsam, vivat modo, finiet olim,
Tempore cum fuerit lenior ira, fugam.
Nunc precor hinc alio jubeat discedere, si non
Nostra verecundo vota pudore carent.
Mitius exilium, pauloque propinquius oro:
Quique sit à sævo longius hoste, locum.
Tantaque in Augusto est clementia, si quis ab illo
Hæc peteret pro me, forsitan ille daret.
Frigida me cohibent Euxini littora ponti,
Dictus ab antiquis Axenus ille fuit.
Nam neque jactantur moderatis æquora ventis:
Nec placitos portus hospita navis habet.
Sunt circa gentes, quæ prædam sanguine quærunt,
Nec minus infida terra timetur aqua.
Illi, quos audis hominum gaudere cruore,
Pæne sub ejusdem frigoris axe jacent.
Nec procul à nobis locus est, ubi Taurica dira
Cæde pharetratæ spargitur ara Deæ.
Hæc prius (ut memorant) non invidiosa nefandis,
Nec cupienda bonis, regna Thoantis erant.
Hic pro supposita virgo Pelopeia cerva
Sacra Deæ coluit qualiacunque suæ.
Quo postquam, dubium pius, an sceleratus, Orestes
Exactus furiis venerat ipse suis,
Et comes exemplum veri Phocæus amoris:
Qui duo corporibus, mentibus unus erant:
Protinus evincti tristem ducuntur ad aram,
Quæ stabat geminas ante cruenta fores.

Nec tamen hunc sua mors, nec mors sua terruit illũ:
Alter ab alterius funere mœstus erat.
Et jam constiterat stricto mucrone sacerdos,
Cinxerat & Grajas barbara vitta comas:
Cum vice sermonis fratrem cognovit, & illi
Pro nece complexus Iphigeneia dedit.
Læta Dea signum crudelia sacra perosa
Transtulit ex illis in meliora locis.
Hæc igitur regio magni pœne ultima mundi,
Quam fugere homines, Diiq;, propinqua mihi est:
Atque meam terram prope sunt funebria sacra:
Si modo Nasonis barbara terra sua est.
O utinam venti, quibus est ablatus Orestes,
Placato referant & mea vela Deo!

ELEGIA V.

Ad amicum, cujus nomen tacet, ne noceat.

O Mihi dilectos inter sors prima sodales,
Vnica fortunis ara reperta meis:
Cujus ab alloquiis anima hæc moribunda revixit,
Vt vigil infusa Pallade flamma solet:
Qui veritus non est portus aperire fideles,
Fulmine percussæ confugiumque rati:
Cujus eram censu non me sensurus egentem,
Si Cæsar patrias eripuisset opes:
Temporis oblitum dum me trahit impetus hujus,
Excidit heu nomen quam mihi pæne tuum!
Tu tamen agnoscis, tactusque cupidine laudis,
Ille ego sum, cuperes dicere posse palam.
Certe ego, si sineres, titulum tibi reddere vellem:
Et raram famæ conciliare fidem.
Ne noceam grato vereor tibi carmine, neve
Intempestivus nominis obstet honor.
Quod licet, & tutum est, intra tua pectora gaude,
Meque tui memorem, teque fuisse pium.

Vtque facis, remis ad opem luctare ferendam,
Dum veniat placido mollior aura Deo:
Et tutare caput nulli servabile, si non,
Qui mersit, Stygia sublevet illud aqua.
Teque (quod est rarum) praesta constanter ad omne
Indeclinatae nunus amicitiis.
Sic tua processus habeat fortuna perennes:
Sic ope non egeas ipse, juvesque tuos:
Sic aquet tua nupta virum bonitate perenni,
Incidat & vestro rara querela toro:
Diligat & semper socius te sanguinis illo,
Quo pius affectu Castora frater amat:
Sic juvenis tibi consimilis sit natus: & illum
Moribus agnoscat quilibet esse tuum.
Sic faciat socerum teda te nata jugali,
Nec tarde juveni det tibi nomen avi.

ELEGIA VI.

Omnia tempore leniri, sua vero mala exasperari eo ipso quod diuturnitate fractus non sufficeret iis ferendis.

TEmpore ruricolae patiens fit taurus aratri,
Praebet & incurvo colla premenda jugo:
Tempore paret equus lentis animosus habenis,
Et placido duros accipit ore lupos.
Tempore poenorum compescitur ira leonum,
Nec feritas animo, quae fuit ante, manet.
Quaeque sui jussis obtemperat Inda magistri
Bellua, servitium tempore victa subit.
Tempus ut extentis tumeat facit uva racemis:
Vixque merum capiant grana, quod intus habet.
Tempus & in canas segetem producit aristas:
Et ne sint tristi poma sapore facit.
Hoc tenuat dentem, terram findentis, aratri;
Hoc rigidos silices, hoc adamanta terit.

Hoc etiam sævas paulatim mitigat iras:
Hoc minuit luctus, mœstaque corda levat.
Cuncta potest igitur tacito pede lapsa vetustas,
Præterquam curas attenuare meas.
Vt patria careo, bis frugibus area trita est:
Dissiluit nudo pressa bis uva pede.
Nec quæsita tamen spacio patientia longo est:
Mensque mali sensum nostra recentis habet.
Scilicet & veteres fugiunt juga sæpe juvenci:
Et domitus freno sæpe repugnat equus.
Tristior est etiam præsens ærumna priore:
Vt sit enim sibi par, crevit, & aucta mora est.
Nec tam nota mihi quam sunt, mala nostra fuerũt:
Sed magis hæc, quo sunt cognitiora, gravant.
Est quoque non minimum vires afferre recentes:
Nec præconsumptum temporis esse malis.
Fortior in fulva novus est luctator arena:
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer est melior nitidis gladiator in armis,
Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
Fert bene præcipites navis modo facta procellas,
Quamlibet exiguo solvitur imbre vetus.
Nos quoque, quæ ferimus, tulimus patientius ante
Quam mala sunt longa multiplicata die.
Credite, deficio: nostroque à corpore (quantum
Auguror) accedunt tempora parva malis.
Nam neque sunt vires, nec qui color esse solebat:
Vix habeo tenuem, quæ tegat ossa, cutem.
Corpore sed mens est ægro magis ægra, malique
In circumspectu stat sine fine sui.
Vrbis abest facies, absunt mea cura sodales:
Et, quæ nulla mihi carior, uxor abest.
Vulgus adest Scythicum, braccataq; turba Getarum:
Sic mala, quæ video, non videoque nocent.
Vna tamen spes est, quæ me soletur in istis;
Hæc fore morte mea non diuturna mala.

ELEGIA VII.

Accuſat amicum, quod ab eo literas non acceperit.

Bis me Sol adiit gelidam poſt frigore brumam,
Biſque ſuum tacto piſce peregit iter.
Tempore tam longo cur non tua dextera verſus
Quamlibet in paucos officioſa fuit?
Cur tua ceſſavit pietas, ſcribentibus illis,
Exiguus nobis cum quibus uſus erat?
Cur quoties alicui dum charta vincula dempſi,
Illam ſperavi nomen habere tuum?
Di faciant, ut ſæpe tua ſit Epiſtola dextra
Scripta, ſed ex multis reddita nulla mihi.
Quod precor, eſſe liquet. credam prius ora Meduſæ
Gorgonis anguineis cincta fuiſſe comis:
Eſſe canes utero ſub virginis, eſſe Chimæram,
A truce quæ flammis ſeparat angue leam.
Quadrupedeſq; homines cum pectore pectora junctos,
Tergeminumque virum, tergeminumque canem.
Sphingaque, & Harpyas, ſerpentipedeſque gigantes,
Centimanumque Gigen, ſemibovemque virum:
Hæc ego cuncta prius, quam te cariſſime, credam
Mutatum, curam depoſuiſſe mei.
Innumeri montes inter me teque, viæque,
Fluminaque, & campi, nec freta pauca jacent.
Mille poteſt cauſis, à te quæ littera ſæpe
Miſſa ſit, in noſtras rara venire manus.
Mille tamen cauſas ſcribendo vince frequenter,
Excuſem ne te ſemper amice mihi.

ELEGIA VIII.

Queritur ſe jam ſenem exulare.

Iam mea cygneas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba ſenecta comas:

Iam ſubeunt anni fragiles, & inertior ætas;
Iamque parum firmo me mihi ferre grave eſt.
Nunc erat, ut poſito deberem fine laborum
Vivere, me nullo ſollicitante metu:
Quæque meæ ſemper placuerunt ocia menti
Carpere, & in ſtudiis molliter eſſe meis:
Et parvam celebrare domum, vetereſque penates,
Et quæ nunc domino rura paterna carent.
Inque ſinu dominæ, cariſque nepotibus, inque
Securus patria conſenuiſſe mea.
Hæc mea ſic quondam peragi ſperaverat ætas:
Hos ego ſic annos ponere dignus eram.
Non ita Diis viſum, qui me terraque, marique,
Actum, Sarmaticis expoſuere locis.
In cava ducuntur quaſſæ navalia puppes,
Ne temere in mediis diſſoluantur aquis.
Ne cadat, & multas palmas inhoneſtet adeptas,
Languidus in pratis gramina carpit equus.
Miles ubi emeritis non eſt ſatis utilis armis,
Ponit ad antiquos, quæ tulit arma, lares.
Sic igitur tarda vires minuente ſenecta,
Me quoque donari jam rude, tempus erat.
Tempus erat nec me peregrinum ducere cœlum;
Nec ſiccam Getico fonte levare ſitim.
Sed modo, quos habui, vacuos ſecedere in hortos:
Nunc hominum viſu rurſus, & urbe frui.
Sic animo quondam non divinante futura
Optabam placide vivere poſſe ſenex.
Fata repugnarunt: quæ, cum mihi tempora prima
Mollia præbuerint, poſteriora gravant.
Iamque decem luſtris omni ſine labe peractis,
Parte premor vitæ deteriore meæ.
Nec procul à metis, quas pæne tenere videbar,
Curriculo gravis eſt facta ruina meo.
Ergo illum demens in me ſævire coegi;
Mitius immenſus quo nihil orbis habet:

Ipſa-

Ipsaque delictis victa est clementia nostris,
Nec tamen errori vita negata meo est.
Vita procul patria peragenda sub axe Boreo est,
Qua maris Euxini terra sinistra jacet.
Hæc mihi si Delphos, Dodonaque diceret ipsa:
Esse videretur vanus uterque locus.
Nil adeo validum est, adamas licet alliget illud,
Ut maneat rapido firmius igne Iovis.
Nil ita sublime est, supraque pericula tendit,
Non sit ut inferius suppositumque Deo.
Nam quanquam vitio pars est contracta malorum,
Plus tamen exitii numinis ira dedit.
At vos admoniti nostris quoque casibus este,
Æquantem superos emeruisse virum.

ELEGIA IX.

Admonet quendam, ne pergat lædere.

SI licet, & pateris, nomen, facinusque tacebo;
Et tua Lethæis acta dabuntur aquis:
Nostraque vincetur lacrymis clementia seris:
Fac modo te pateat pœnituisse tui.
Fac modo te damnes, cupiasque eradere vita
Tempora, si possis, Tisiphonæa tua.
Sin minus, & flagrant odio tua pectora nostro:
Induet infelix arma coacta dolor.
Sim licet extremum, sicut sum, missus in orbem;
Nostra suas istinc porriget ira manus.
Omnia, si nescis, Cæsar mihi jura reliquit,
Et sola est patria pœna carere mea.
Et patriam, modo sit sospes, speramus ab illo:
Sæpe Iovis telo quercus adusta viret.
Denique vindictæ si sit mihi nulla facultas:
Pierides vires, & sua tela dabunt.
Ut Scythicis habitem longe summotus in oris,
Siccaque sint oculis proxima signa meis:

At mihi jam puero cœlestia sacra placebant,
Inque suum furtim Musa trahebat opus.
Sæpe pater dixit: Studium quid inutile tentas?
Mœonides nullas ipse reliquit opes.
Motus eram dictis, totoque Helicone relicto,
Scribere conabar verba soluta modis.
Sponte sua carmen numeros veniebat ad aptos:
Et quod tentabam scribere, versus erat.
Interea tacito passu labentibus annis
Liberior fratri sumpta mihique toga est.
Induiturque humeros cum lato purpura clavo,
Et studium nobis, quod fuit ante, manet.
Iamque decem vitæ frater geminaverat annos,
Cum perit, & cœpi parte carere mei.
Cepimus & teneræ primos ætatis honores,
Deque viris quondam pars tribus una fui.
Curia restabat, clavi mensura coacta est:
Majus erat nostris viribus illud onus.
Nec patiens corpus, nec mens fuit apta labori,
Sollicitæque fugax ambitionis eram.
Et petere Aoniæ suadebant tuta sorores
Ocia, judicio semper amata meo.
Temporis illius colui fovique poetas:
Quotque aderant vates, rebar adesse Deos.
Sæpe suas volucres legit mihi grandior ævo,
Quæque nocet serpens, quæ juvat herba, Macer.
Sæpe suos solitus recitare Propertius ignes,
Iure sodalitii qui mihi junctus erat.
Ponticus heroo, Battus quoque clarus iambis,
Dulcia convictus membra fuere mei.
Detinuit nostras numerosus Horatius aures,
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.
Virgilium vidi tantum, nec avara Tibullo
Tempus amicitiæ fata dedere meæ.
Successor fuit hic tibi Galle, Propertius illi:
Quartus ab his serie temporis ipse fui.

Vtque ego majores, ſic me coluere minores:
Notaque non tarde facta Thalia mea eſt.
Carmina cum primum populo juvenilia legi,
Barba reſecta mihi biſve, ſemelve fuit.
Moverat ingenium totam cantata per urbem
Nomine non vero dicta Corinna mihi.
Multa quidem ſcripſi, ſed quæ vitioſa putavi,
Emendaturis ignibus ipſe dedi.
Tum quoq; cum fugerē, quædam placitura cremavi,
Iratus ſtudio carminibuſque meis.
Molle cupidineis nec inexpugnabile telis
Cor mihi, quodque levis cauſa moveret, erat.
Cum tamen hic eſſem, minimoque accenderer igne,
Nomine ſub noſtro fabula nulla fuit.
Pene mihi puero nec digna, nec utilis uxor
Eſt data, quæ tempus perbreve nupta fuit.
Illi ſucceſſit, quamvis ſine crimine conjux,
Non tamen in noſtro firma futura toro.
Vltima, quæ mecum ſeros permanſit in annos,
Suſtinuit conjux exulis eſſe viri.
Filia me mea bis prima fœcunda juventa,
Sed non ex uno conjuge fecit avum.
Et jam complerat genitor ſua fata, novemque
Addiderat luſtris altera luſtra novem.
Non aliter flevi, quam me fleturus ademptum
Ille fuit: matri proxima buſta tuli.
Felices ambo, tempeſtiveque ſepulti,
Ante diem pœna quod periere mea.
Me quoque felicem, quod non viventibus illis
Sum miſer, & de me quod doluere nihil.
Si tamen extinctis aliquid niſi nomina reſtant,
Et gracilis ſtructos effugit umbra rogos.
Fama parentales ſi vos mea contigit umbra,
Et ſunt in Stygio crimina noſtra foro.
Scite precor cauſſam (nec vos mihi fallere fas eſt)
Errorem juſſa non ſcelus eſſe fuga.

Mani-

Manibus hoc satis est: ad vos studiosa revertor
Pectora, quæ vitæ quæritis acta meæ.
Iam mihi canities, pulsis melioribus annis,
Venerat, antiquas miscueratque comas.
Postque meos ortus Pisæa vinctus oliva,
Abstuleram decies præmia victor eques;
Cum maris Euxini positos ad læva Tomitas,
Quærere me læsi principis ira jubet.
Caussa meæ cunctis nimium quoque nota ruinæ,
Indicio non est testificanda meo.
Quid referam comitumq; nefas? famulosq; nocentes?
Ipseque multa tuli non leviora fuga.
Indignata malis mens est succumbere, seque
Præstitit invictam viribus usa suis.
Oblitusque mei, ductaque per ocia vitæ,
Insolita cepi temporis arma manu.
Totque tuli terra casus pelagoque, quot inter
Occultum stellæ conspicuumque polum.
Tacta mihi tandem longis erroribus acto
Iuncta pharetratis Sarmatis ora Getis.
Hic ego finitimis quamvis circumsonor armis,
Tristia, quo possum, carmine fata levo.
Quod quamvis nemo est cujus referatur ad aures,
Sic tamen absumo decipioque diem.
Ergo quod vivo, durisque laboribus obsto,
Nec me sollicitæ tædia lucis habent;
Gratia Musa tibi: nam tu solatia præbes:
Tu curæ requies, tu medicina venis.
Tu dux & comes es, tu nos abducis ab Istro,
In medioque mihi das Helicone locum.
Tu mihi, quod rarum est, vivo sublime dedisti
Nomen, ab exequiis quod dare fama solet.
Nec, qui detrectat præsentia livor, iniquo
Vllum de nostris dente momordit opus.
Nam tulerint magnos cum secula nostra poetas,
Non fuit ingenio fama maligna meo.

Cumque ego præponam multos mihi, non minor illis
Dicor, & in toto plurimus orbe legor.
Si quid habent igitur vatum præsagia veri,
Protinus ut moriar, non ero terra tuus.
Sive favore tuli, sive hanc ego carmine famam:
Iure tibi grates, candide lector, ago.

P. OVIDII NASONIS TRISTIVM

LIBER QVINTVS.

ELEGIA I.

Ad amicum, ut & hunc librum accipiat.

HVnc quoq; de Getico, nostri studiose, libellum
Littore, præmissis quattuor adde meis.
Hic quoque talis erit, qualis fortuna poetæ:
Invenies toto carmine dulce nihil.
Flebilis ut noster status est, ita flebile carmen,
Materia scripto conveniente suo.
Integer & lætus læta & juvenilia lusi,
Illa tamen nunc me composuisse piget.
Vt cecidi, perago subiti præconia casus,
Sumque argumenti conditor ipse mei.
Vtque jacens ripa deflere Caystrius ales
Dicitur ore suam deficiente necem.
Sic ego Sarmaticas longe projectus in oras,
Efficio tacitum ne mihi funus eat.
Delicias si quis lascivaque carmina quærit,
Præmoneo, nunquam scripta quod ista legat.
Aptior huic Gallus, blandique Propertius oris,
Et plures, quorum nomina magna vigent.
Atque utinam numero nos non essemus in illo,
Hei mihi cur unquam Musa locuta mea est!

Sed

Sed dedimus pœnas, Scythicique in finibus Istri
Ille pharetrati lusor amoris abest.
Quod superest, socios ad publica carmina flexi,
Et memores jussi nominis esse mei.
Si tamen ex vobis aliquis tam multa requiret,
Vnde dolenda canam, multa dolenda tuli.
Non hæc ingenio, non hæc componimus arte:
Materia est propriis ingeniosa malis.
Et quota fortunæ pars est in carmine nostræ?
Felix qui patitur quæ numerare potest.
Quot frutices sylvæ, quot flavas Tybris arenas,
Mollia quot Martis gramina campus habet:
Tot mala pertulimus: quorum medicina quiesque
Nulla nisi in studio est Pieridumque mora.
Quis tibi Naso modus lacrymosi carminis? inquis:
Idem, fortunæ qui modus hujus erit.
Quod querar, illa mihi pleno de fonte ministrat:
Nec mea sunt, fati verba sed ista mei.
At mihi si cara patriam cum conjuge reddas:
Sint vultus hilares, simque quod ante fui.
Lenior invicti si sit mihi Cæsaris ira:
Carmina lætitiæ jam tibi plena dabo.
Non tamen ut lusit, rursus mea littera ludet:
Sit semel illa joco luxuriata meo.
Quod probet ipse canam: pœnæ modo parte levata,
Barbariam, rigidos effugiamque Getas.
Interea nostri quid agant, nisi triste, libelli?
Tibia funeribus convenit ista meis.
At poteras, inquis, melius mala ferre silendo,
Et tacitus casus dissimulare tuos:
Exigis ut nulli gemitus tormenta sequantur:
Acceptoque gravi vulnere flere vetas.
Ipse Perilleo Phalaris permisit in ære
Edere mugitus, & bovis ore queri.
Cum Priami lacrymis offensus non sit Achilles:
Tun' fletus inhibes, durior hoste, meos?

Cum faceret Nioben orbam Latonia proles:
Non tamen & siccas jussit habere genas.
Est aliquid fatale malum per verba levare:
Hoc querulam Prognen, Halcyonenque facit.
Hoc erat in gelido quare Pæantius antro
Voce fatigaret Lemnia saxa sua.
Strangulat inclusus dolor atque cor æstuat intus,
Cogitur & vires multiplicare suas.
Da veniam potius, vel totos tolle libellos:
Si mihi non prodest, hoc tibi, lector, obest.
Sed nec obesse potest ulli: nec scripta fuerunt
Nostra, nisi auctori perniciosa suo.
At mala sunt, fateor: quis te mala sumere cogit?
Aut quis deceptum ponere sumpta vetat?
Ipse nec emendo: sed, ut huc deducta legantur,
Non sunt illa suo barbariora loco.
Nec me Roma suis debet conferre poetis:
Inter Sauromatas ingeniosus eram.
Denique nulla mihi captatur gloria, quæque
Ingenio stimulos subdere fama solet.
Nolumus assiduis animum tabescere curis:
Quæ tamen irrumpunt, quoque vetantur, eunt.
Cur scribam, docui: cur mittam, quæritis istos:
Vobiscum cupio quolibet esse modo.

ELEGIA II.

Ad uxorem, ne timeat rogare Cæsarem.

ECquid, ut è Ponto nova venit Epistola, palles?
Et tibi sollicita solvitur illa manu?
Pone metum, valeo: corpusque, quod ante laborum
Impatiens nobis, invalidumque fuit:
Sufficit, atque ipso vexatum induruit usu:
An magis infirmo non vacat esse mihi?
Mens tamen ægra jacet, nec tempore robora sumsit:
Affectusque animi, qui fuit ante, manet.

Quæ-

Quæque mora, ſpatioque ſuo coitura putavi,
Vulnera non aliter, quam modo facta, dolent.
Scilicet exiguis prodeſt annoſa vetuſtas:
Grandibus accedunt tempore damna malis.
Pene decem totis aluit Pœantius annis
Peſtiferum tumido vulnus ab angue datum.
Telephus æterna conſumptus tabe periſſet:
Si non, quæ nocuit, dextra tuliſſet opem.
Et mea, ſi facinus nullum commiſimus, opto,
Vulnera qui fecit, facta levare velit.
Contentuſque mei jam tandem parte doloris,
Exiguum pleno de mare demat aquæ.
Detrahat ut multum, multum reſtabit acerbi:
Parſque meæ pœnæ totius inſtar erit.
Littora quot conchas, quot amœna roſaria flores,
Quotve ſoporiferum grana papaver habet:
Sylva feras quot alit, quot piſcibus unda natatur,
Quot tenerum pennis aëra pulſat avis:
Tot premor adverſis, quæ ſi comprendere coner,
Icariæ numerum dicere coner aquæ.
Utque viæ caſus, ut amara pericula Ponti,
Ut taceam ſtrictas in mea fata manus:
Barbara me tellus, orbiſque noviſſima magni
Suſtinet, & ſævo cinctus ab hoſte locus.
Hinc ego trajicerer (neq; enim mea culpa cruenta eſt)
Eſſet, quæ debet, ſi tibi cura mei.
Ille Deus, bene quo Romana potentia nixa eſt,
Sæpe ſuo victor lenis in hoſte fuit.
Quid dubitas? & tuta times? accede, rogaque:
Cæſare nil ingens mitius orbis habet.
Me miſerũ, quid agam! ſi proxima quæq; relinquunt,
Subtrahis & fracto tu quoque colla jugo.
Quo ferar? unde petam lapſis ſolatia rebus?
Anchora jam noſtram non tenet ulla ratem.
Viderit, ipſe ſacram, quamvis inviſus, ad aram
Confugiam, nullas ſummovet ara manus.

ELEGIA III.

Ad Cæſarem, ut ſibi jam parcat.

Alloquar en abſens abſentia numina ſupplex,
Si fas eſt homini cum Iove poſſe loqui.
Arbiter imperii, quo certum eſt ſoſpite cunctos
Auſoniæ curam gentis habere Deos:
O decus, ô patriæ per te florentis imago!
O vir non ipſo, quem regis, orbe minor!
Sic habites terras, & te deſideret æther:
Sic ad pacta tibi ſidera tardus eas.
Parce precor, minimamque tuo de fulmine partem
Deme: ſatis pœnæ, quod ſuperabit, erit.
Ira quidem moderata tua eſt: vitamque dediſti:
Nec mihi jus civis, nec mihi nomen abeſt.
Nec mea conceſſa eſt aliis fortuna: nec exul
Edicti verbis nominor ipſe tui.
Omniaque hæc timui, quoniam meruiſſe videbar:
Sed tua peccato lenior ira meo eſt.
Arva relegatum juſſiſti viſere Ponti,
Et Scythicum profuga ſcindere puppe fretum.
Iuſſus ad Euxini deformia littora veni
Æquoris, hæc gelido terra ſub axe jacet.
Nec me tam cruciat nunquam ſine frigore cœlum,
Glebaque canenti ſemper obuſta gelu.
Neſciaque eſt vocis quod barbara lingua Latinæ:
Grajaque quod Getico miſta loquela ſono eſt:
Quam quod finitimo cinctus premor undique Marte:
Vixque previs tutum murus ab hoſte facit.
Pax tamen interdum eſt, pacis fiducia nunquam:
Sic hic nunc patitur, nunc timet arma locus.
Hinc ego dum muter, vel me Zanclea Charybdis
Devoret, atque ſuis ad Styga mittat aquis:
Vel rapidæ flammis urar patienter in Ætnæ:
Vel freta Leucadii mittar in alta Dei.

Quod petimus, pœna est: neque enim miser esse recuso,
Sed precor, ut possim tutius esse miser.

ELEGIA IV.

Ad Bacchum, ut pro se Cæsarem roget.

ILla dies hæc est, qua te celebrare poetæ,
Si modo non fallunt tempora, Bacche, solent:
Festaque odoratis innectunt tempora sertis,
Et dicunt laudes ad tua vina tuas.
Inter quos memini, dum me mea fata sinebant,
Non invisa tibi pars ego sæpe fui:
Quem nunc suppositum stellis Erymanthidos ursæ
Iuncta tenet crudis Sarmatis ora Getis.
Quique prius mollem, vacuamque laboribus egi
In studiis vitam, Pieridumque choro.
Nunc procul à patria Geticis circumsonor armis,
Multa prius pelago, multaque passus humo.
Sive mihi casus, sive hoc dedit ira deorum,
Nubila nascenti seu mihi Parca fuit:
Tu tamen è sacris hederæ cultoribus unum
Numine debueras sustinuisse tuo.
An dominæ fati quicquid cecinere sorores,
Omne sub arbitrio desinit esse Dei?
Ipse quoque æthereas meritis invectus es arces,
Quo non exiguo facta labore via est.
Nec patria est habitata tibi, sed adusque nivosum
Strymona venisti, Marticolamque Geten.
Persidaque, & lato spaciantem flumine Gangem,
Et quascunque bibit decolor Indus aquas.
Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina bis genito bis cecinere tibi.
Me quoque, si fas est exemplis ire Deorum,
Ferrea sors vitæ difficilisque premit,
Illo nec melius cecidi, quem magna locutum
Reppulit à Thebis Iuppiter igne suo.

Vt tamen audisti percussum fulmine vatem:
Admonitis nostris condoluisse potes.
Et potes, aspiciens circum tua sacra poetas,
Nescio quis nostri, dicere, cultor abest.
Fer bone liber opem, sic altera degravet ulmum
Vitis, & incluso plena sit uva mero:
Sic tibi cum Bacchis Satyrorum gnava juventus
Adsit, & attonito non taceare sono:
Ossa bipenniferi sic sint male pressa Lycurgi:
Impia nec pœna Pentheos umbra vacet:
Sic micet æternum, vicinaque sidera vincat
Conjugis in cœlo clara corona tua.
Huc ades, & casus releves pulcerrime nostros:
Vnum de numero me, memor, esse tuo.
Sunt Diis inter se commercia: flectere tenta
Cæsareum numen numine, Bacche, tuo.
Vos quoque consortes studii, pia turba, poetæ,
Hæc eadem sumto quisque rogate mero.
Atque aliquis vestrum, Nasonis nomine dicto,
Deponat lacrymis pocula mista suis.
Admonitusque mei, cum circumspexerit omnes,
Dicat, ubi est nostri pars modo Naso chori?
Idque ita, si vestrum merui candore favorem,
Nullaque judicio littera læsa meo est:
Si, veterum digne veneror cum scripta virorum,
Proxima non illis esse minora reor.
Sic igitur dextro faciatis Apolline carmen:
Quod licet, inter vos nomen habete meum.

ELEGIA V.

Loquitur epistola auctoris incommoda.

Littore ab Euxino Nasonis epistola veni,
Lassaque facta mari, lassaque facta via.
Qui mihi flens dixit, Tu, cui licet, aspice Romam:
Heu quanto melior sors tua sorte mea est!

Flens quoque me ſcripſit, nec qua ſignabar, ad os eſt
Ante, ſed ad madidas gemma relata genas.
Triſtitiæ cauſam ſi quis cognoſcere quærit:
Oſtendi Solem poſtulat ille ſibi.
Nec frondem in ſylvis, nec aperto mollia prato
Gramina, nec pleno flumine cernit aquas.
Quid Priamus doleat, mirabitur Hectore rapto:
Quidve Philoctetes ictus ab angue gemat.
Dii facerent utinam talis ſtatus eſſet in illo:
Vt non triſtitiæ cauſa dolenda foret.
Fert tamen, ut debet, caſus patienter amaros:
More nec indomiti frena recuſat equi.
Nec fore perpetuam ſperat ſibi numinis iram;
Conſcius in culpa non ſcelus eſſe ſua.
Sæpe refert, ſit quanta Dei clementia: cujus
Se quoque in exemplis annumerare ſolet.
Nam quod opes teneat patrias, quod nomina civis:
Denique quod vivat: munus habere Dei.
Te tamen (ô ſi quid credis mihi) carius ille
Omnibus in toto pectore ſemper habet.
Teque Menœtiaden, te qui comitatus Oreſtem,
Te vocat Ægiden, Eurialumque ſuum.
Nec patriam magis ille ſuam deſiderat; & quæ
Plurima cum patria ſentit abeſſe ſibi:
Quam vultus, oculoſque tuos, ô dulcior illo
Melle, quod in ceris Attica ponit apis.
Sæpe etiam mœrens tempus reminiſcitur illud,
Quod non præventum morte fuiſſe dolet.
Cumque alii fugerent ſubitæ contagia cladis:
Nec vellent ictæ limen adire domus:
Te ſibi cum paucis meminit manſiſſe fidelem,
Si paucos aliquis treſve, duoſve vocat.
Quanvis attonitus, ſenſit tamen omnia, nec te
Se minus adverſis indoluiſſe ſuis.
Verba ſolet vultumque tuum, gemituſque referre,
Et, te flente, ſuos demaduiſſe ſinus:

Vivat, ametque virum, quoniam ſic cogitur, abſens:
Conſumatque annos, ſed diuturna ſuos.
Adjicerem & noſtros: ſed ne contagia fati
Corrumpant timeo, quos agit ipſa, mei.
Nil homini certum eſt, fieri quis poſſe putaret,
Vt facerem in mediis hæc ego ſacra Getis?
Aſpice ut aura tumens fumos è thure coortos
In partes Italas & loca dextra ferat.
Senſus ineſt igitur nebulis, quas exigit ignis:
Conſilium fugiunt cetera pene meum.
Conſilio, commune ſacrum cum fiat in ara
Fratribus, alterna qui periere manu:
Ipſa ſibi diſcors, tanquam mandetur ab illis,
Scinditur in partes atra favilla duas.
Hoc (memini) quondam fieri non poſſe loquebar,
Et me Battiades judice falſus erat.
Omnia nunc credo, cum tu non ſtultus ab Arcto
Terga vapor dederis, Auſoniamque petas.
Hæc ergo lux eſt, quæ ſi non orta fuiſſet,
Nulla fuit miſero feſta videnda mihi.
Edidit hæc mores illis heroibus æquos:
Queis erat Eurytion, Icariusque pater.
Nata pudicitia eſt ſecum, probitasque, fideſque:
At non ſunt iſta gaudia nata die:
Sed labor, & cura, fortunaque moribus impar,
Iuſtaque de viduo pene querela toro.
Scilicet adverſis probitas exercita rebus
Triſti materiam tempore laudis habet.
Si nihil infeſti durus vidiſſet Vlyſſes,
Penelope felix, ſed ſine laude foret.
Victor Echionias ſi vir penetraſſet in arces,
Forſitan Euadnen vix ſua noſſet humus.
Cum Pelia genitæ tot ſint, cur nobilis una eſt?
Nempe fuit miſero nupta quod una viro.
Effice ut Iliacas tangat prior alter arenas:
Laodameja, nihil, cur referatur, erit.

Et

Et tua, quod malles, pietas ignota maneret,
Implerent venti si mea vela sui.
Dii tamen, & Cæsar Diis accessure, sed olim,
Æquarint Pylios cum tua fata dies,
Non mihi, qui pœnam fateor meruisse: sed illi
Parcite, quæ nullo digna dolore delet.

ELEGIA VII.

Rogat amicum quemdam, ne discedat ab officio.

TV quoque nostrarum quondam fiducia rerum,
Qui mihi confugium, qui mihi portus eras:
Tu quoque suscepti curam dimittis amici,
Officiique pium tam cito ponis onus?
Sarcina sum, fateor: quam si nunc tempore nostro
Depositurus eras, non subeunda fuit.
Fluctibus in mediis navem, Palinure, relinquis:
Ne fuge, neve tua sit minor arte fides.
Nunquid Achilleios dura inter Prælia fidi
Deseruit levitas Automedontis equos?
Quem semel accepit, nunquam Podalirius ægro
Promissam medicæ non tulit artis opem.
Turpius ejicitur, quam non admittitur, hospes:
Quæ patuit dextræ firma sit ara meæ.
Nil nisi me solum primo tutatus es: at nunc
Me pariter serva, judiciumque tuum.
Si modo non aliqua est in me nova culpa, tuamque
Mutarunt subito crimina nostra fidem.
Spiritus hic, Scythica quem non bene ducimus aura,
Quod cupio, membris exeat ante meis:
Quam tua delicto stringantur pectora nostro,
Et videar merito vilior esse tibi.
Non adeo toti fatis urgemur iniquis,
Vt mea sit longis mens quoque mota malis.
Finge tamen motam, quoties Agamemnone natum
Dixisse in Pyladen verba proterva putas?

Nec

Nec procul à vero est, quod vel pulsarit amicum:
Mansit in officiis non minus ille suis.
Hoc est cum miseris solum commune beatis,
Ambobus tribui quod solet, obsequium.
Creditur & cæcis, & quos prætexta verendos,
Virgaque cum verbis imperiosa facit.
Si mihi non parcis, fortuna parcere debes,
Non habet in nobis ullius ira locum.
Elige nostrorum minimum de parte malorum,
Isto, quo quereris, grandius illud erit.
Quam multa madidæ celantur arundine fossæ,
Florida quam multas Hybla tuetur apes,
Quam multa gracili terrena sub horrea ferre
Limite formicæ grana reperta solent:
Tam me circumstat densorum turba malorum:
Crede mihi, vero est nostra querela minor.
His qui contentus non est, in littus arenas,
In segetem spicas, in mare fundat aquas.
Intempestivos igitur compesce furores,
Vela neque in medio desere nostra mari.

ELEGIA VIII.

Narrat miseriam suam, & habitus, & mores Getarum.

Quam legis ex illa tibi venit epistola terra,
Latus ubi æquoreis jungitur Ister aquis:
Sic tibi contingit cum dulci vita salute,
Candida fortunæ pars manet una meæ.
Scilicet, ut semper, quid agam, carissime, quæris:
Quamvis hoc vel me scire tacente potes.
Sum miser: hæc brevis est nostrorũ summa malorũ,
Quisquis & offenso Cæsare vivet, erit.
Turba Tomitanæ quæ sit regionis, & inter
Quos habitem mores, discere cura tibi est.
Mista sit hæc quamvis inter Græcosque, Getasque:
A male pacatis plus trahit ora Getis.

Sarmaticæ major Geticæque frequentia gentis
Per medias in equis itque reditque vias.
In quibus est nemo, qui non coryton, & arcum
Telaque vipereo lurida felle gerat.
Vox fera, trux vultus, verissima mortis imago,
Non coma, non ulla barba resecta manu.
Dextera non segnis stricto dare vulnera cultro,
Quem vinctum lateri barbarus omnis habet.
Vivit in his igitur tenerorum oblitus Amorum:
Hos videt, hos vates audit, amice, tuus.
Atque utinam vivat, & non moriatur in illis:
Absit ab invisis & tamen umbra locis.
Carmina quod pleno saltari nostra theatro,
Versibus & plaudi scribis, amice, meis:
Nil equidem feci (tu scis hoc ipse,) theatris;
Musa nec in plausus ambitiosa mea est:
Non tamen ingratum est quodcunque oblivia nostri
Impedit, & profugi nomen in ora refert.
Quamvis interdum, quæ me læsisse recordor,
Carmina devoveo, Pieridasque meas.
Cum bene devovi, nequeo tamen esse sine illis;
Vulneribusque meis tela cruenta sequor.
Quaque modo Euboicis lacerata est fluctibus, audet
Graja Caphaream currere puppis aquam.
Nec tamen, ut lauder, vigilo; curamque futuri
Nominis, utilius quod latuisset, ago.
Detineo studiis animum, falloque labores,
Experior curis & dare verba meis.
Quid potius faciam desertis solus in oris?
Quamve malis aliam quærere coner opem?
Sive locum specto; locus est inamabilis, & quo
Esse potest toto tristius orbe nihil:
Sive homines; vix sunt homines hoc nomine digni,
Quamque lupi, sævæ plus feritatis habent.
Non metuunt leges, sed cedit viribus æquum,
Victaque pugnaci jura sub ense jacent.

Pelli-

Pellibus & laxis arcent mala frigora braccis,
Oraque sunt longis horrida tecta comis.
In paucis extant Graeca vestigia linguae,
Haec quoque jam Getico barbara facta sono.
Unus in hoc non est populo, qui forte Latine
Quaelibet è medio reddere verba queat.
Ipse ego Romanus vates, (ignoscite Musae,)
Sarmatico cogor plurima more loqui.
Et pudet, & fateor: jam desuetudine longa
Vix subeunt ipsi verba Latina mihi.
Nec dubito, quin sint & in hoc non pauca libello
Barbara: non hominis culpa, sed ista loci.
Ne tamen Ausoniae perdam commercia linguae,
Et fiat patrio vox mea muta sono:
Ipse loquor mecum, desuetaque verba retracto:
Et studii repeto signa sinistra mei.
Sic animum tempusque traho, meque ipse reduco,
A contemplatu semoveoque mali.
Carminibus quaero miserarum oblivia rerum:
Praemia si studio consequar ista, sat est.

ELEGIA IX.

Invehitur in quendam, quod ipsum lacesseret.

Non adeo cecidi, quamvis abjectus, ut infra
Te quoque sim, inferius quo nihil esse potest.
Quae tibi res animos in me facit improbe? curve
Casibus insultas, quos potes ipse pati?
Nec mala te reddunt mitem placidumque jacenti
Nostra, quibus possunt illacrymare ferae?
Nec metuis dubio Fortunae stantis in orbe
Numen? & exosae verba superba Deae?
Exiget ad dignas ultrix Rhamnusia poenas,
Imposito calcas quod mea fata pede.
Vidi ego naufragiumque virosque sub aequore mergi:
Et nunquam, dixi, justior unda fuit.

Vilia qui quondam miseris alimenta negarat,
Nunc mendicato pascitur ille cibo.
Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco:
Sed modo læta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in levitate sua est.
Nos quoque floruimus: sed flos fuit ille caducus:
Flammaque de stipula nostra, brevisque fuit.
Neve tamen tota capias fera gaudia mente,
Non est placandi spes mihi nulla Dei.
Vel quia peccavi citra scelus, utque pudore
Non caret, invidia sic mea culpa caret.
Vel quia nil ingens, ad finem Solis ab ortu,
Illo, cui paret, mitius orbis habet.
Scilicet ut non est per vim superabilis ulli,
Molle cor ad timidas sic habet ille preces.
Exemploque Deum, quibus accessurus & ipse est,
Cum pœna venia plura petenda petam.
Si numeres anno Soles & nubila toto,
Invenies nitidum sæpius isse diem.
Ergo ne nimium nostra lætere ruina:
Restitui quondam me quoque posse puta.
Posse puta fieri, lenito principe, vultus
Ut videas media tristis in urbe meos:
Utque ego te videam causa graviore fugatum;
Hæc sunt à primis proxima vota meis.

ELEGIA X.

Cur amici cujusdam nomen non ponat in Carminibus suis.

O Tua si sineres in nostris nomina poni
Carminibus, positus quam mihi sæpe fores!
Te canerem solum meriti memor, inque libellis
Crevisset sine te pagina nulla meis.
Quid tibi deberem, tota sciretur in urbe:
Exul in amissa si tamen urbe legor.

Te

Te præsens mitem nosset, te serior ætas:
Scripta vetustatem si modo nostra ferunt.
Nec tibi cessaret doctus bene dicere lector,
Hic te servato vate maneret honor.
Cæsaris est primum munus, quod ducimus auras:
Gratia post magnos est tibi habenda Deos.
Ille dedit vitam: tu, quam dedit ille, tueris,
Et facis accepto munere posse frui.
Cumque perhorreret casus pars maxima nostros:
Pars etiam credi pertimuisse velit.
Naufragiumque meum tumulo spectaret ab alto,
Nec dederit nanti per freta sæva manum:
Seminecem Stygia revocasti solus ab unda;
Hoc quoque quod nemores possumus esse, tuum est.
Dii tibi se tribuant cum Cæsare semper amicos:
Non potuit votum plenius esse meum.
Hæc meus argutis, si tu patiare, libellis
Poneret in multa luce videnda labor.
Nunc quoq; se, quamvis jam est jussa quiescere, quin te
Nominet invitum, vix mea Musa tenet.
Vtque canem pavida nactum vestigia cerva
Luctantem frustra copula dura tenet:
Vtque fores nondum reserati carceris acer
Nunc pede, nunc ipsa fronte lacessit equus:
Sic mea lege data vincta atque inclusa Thalia
Per titulum vetiti nominis ire cupit.
Ne tamen officio memoris lædaris amici:
Parebo jussis, parce timere, tuis.
At non parerem, si non meminisse putares:
Hoc, quod non prohibet vox tua, gratus ero.
Dumque (quod ô breve sit) lumen vitale videbo,
Serviet officio spiritus iste tuo.

ELEGIA XI.

Queritur se triennium exulare in Ponto.

VT sumus in ponto, ter frigore constitit Ister,
Facta est Euxini dura ter unda maris.
At mihi jam videor patria procul esse tot annis,
Dardana quot Grajo Troja sub hoste fuit.
Stare putes, adeo procedunt tempora tarde,
Et peragit lentis passibus annus iter.
Nec mihi solstitium quicquam de noctibus aufert,
Efficit angustos nec mihi bruma dies.
Scilicet in nobis rerum natura novata est,
Cumque meis curis omnia longa facit.
An peragunt solitos communia tempora motus?
Suntque magis vitæ tempora longa meæ?
Quem tenet Euxini mendax cognomine littus,
Et Scythici vere terra sinistra freti.
Innumeræ circum gentes fera bella minantur:
Quæ, nisi de rapto vivere, turpe putant.
Nil extra tutum est, tumulus defenditur ipse
Mœnibus exiguis, ingenioque loci.
Cum minime credas, ut avis, densissimus hostis
Advolat, & prædam vix bene visus agit.
Sæpe intra muros clausis venientia portis
Per medias legimus noxia tela vias.
Est igitur rarus qui jam colere audeat, isque
Hac arat infelix, hac tenet arma manu.
Sub galea pastor junctis pice cantat avenis:
Proque lupo pavidæ bella verentur oves:
Vix ope castelli defendimur, & tamen intus
Mista facit Grajis barbara turba metum.
Quippe simul nobis habitat discrimine nulla
Barbarus; & tecti plus quoque parte tenet.
Quos, ut non timeas, possis odisse, videndo.
Pellibus & longa corpora tecta coma.

Hos

Hos quoque, qui geniti Graja creduntur ab urbe,
Pro patrio cultu Persica bracca tegit.
Exercent illi sociæ commercia linguæ:
Per gestum res est significanda mihi.
Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli:
Et rident stolidi verba Latina Getæ.
Meque palam tuto de me mala multa loquuntur:
Forsitan objiciunt exiliumque mihi.
Vtque fit, in me aliquid, si quid dicentibus illis
Abnuerim quoties, adnuerimque, putant.
Adde quod injustum rigido jus dicitur ense,
Dantur & in medio vulnera sæpe foro.
O duram Lachesin, quæ tam grave sidus habenti
Fila dedit vitæ non breviora meæ!
Quod patria vultu vestroque caremus amici,
Quod sic in Scythicis gentibus esse queror:
Vtraque pœna gravis, merui tamen urbe carere:
Non merui tali forsitan esse loco.
Quid loquor ah demens? ipsam quoque perdere vitam
Cæsaris offenso numine, dignus eram.

ELEGIA XII.

Ad uxorem, quod eam quidam exulis uxorem vocasset.

QVod te, nescio quis, per jurgia dixerit esse
Exulis uxorem, littera questa tua est;
Indolui: non tam mea quod fortuna male audit,
Qui jam consuevi fortiter esse miser:
Quam quod, cui minime vellem, sum causa pudoris:
Teque reor nostris erubuisse malis.
Perfer, & obdura, multo graviora tulisti,
Eripuit cum me principis ira tibi.
Fallitur iste tamen, quo judice nominor exul:
Mollior est culpam pœna secuta meam.
Maxima pœna mihi est ipsum offendisse, priusque
Venisset mallem funeris hora mihi.

Quassa tamen nostra est, non mersa, nec obruta navis:
Utque caret portu, sic tamen extat aquis.
Nec vitam, nec opes, nec jus mihi civis ademit,
Qui merui vitio perdere cuncta meo.
Sed quia peccato facinus non adfuit ullum,
Nil nisi me patriis jussit abesse focis.
Utque aliis quorum numerum comprendere non est,
Cæsareum numen sic mihi mite fuit.
Ipse relegati, non exulis utitur in me
Nomine, tuta suo judice causa mea est.
Iure igitur laudes, Cæsar, pro parte virili
Carmina nostra tuas qualiacunque canunt.
Iure Deos, ut adhuc cœli tibi limina claudant,
Teque velint sine se, comprecor, esse Deum.
Optat idem populus: sed, ut in mare flumina vastum,
Sic solet exigua currere rivus aqua.
At tu fortunam, cujus vocor exul ab ore,
Nomine mendaci parce gravare meam.

ELEGIA XIII.

Ad amicum, qui monebat, ut exilium carminibus oblectaret.

Scribis, ut oblectem studio lacrymabile tempus,
Ne pereant turpi pectora nostra situ:
Difficile est, quod, amice, mones: quia carmina lætum
Sunt opus, & pacem mentis habere volunt.
Nostra per adversas agitur fortuna procellas:
Sorte nec ulla mea tristior esse potest.
Exigis, ut Priamus natorum funere plaudat,
Et Niobe festos ducat ut orba choros.
Luctibus, an studio videor debere teneri,
Solus in extremos jussus abire Getas?
Des licet in valido pectus mihi robore fultum,
Fama refert Anyti quale fuisse reo:
Fracta cadet tanta sapientia mole ruinæ:
Plus valet humanis viribus ira Dei.

Ille senex dictus sapiens ab Apolline, nullum
Scribere in hoc casu sustinuisset opus.
Vt veniant patriæ, veniant oblivia nostri:
Omnis & admissi sensus abesse queat:
At timor officio fungi vetat ipse quieto,
Cinctus ab innumero me tenet hoste locus.
Adde quod ingenium longa rubigine læsum
Torpet, & est multo, quam fuit ante, minus.
Fertilis, assiduo si non renovetur aratro,
Nil, nisi cum spinis gramen, habebit ager.
Tempore qui longo steterit, male currit: &, inter
Carceribus missos, ultimus ibit equus.
Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
Si qua diu solitis cymba vacavit aquis.
Me quoque despero (fuerim cum parvus & ante)
Illi, qui fueram, posse redire parem.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
Et pars antiqui magna vigoris abest.
Sæpe tamen nobis, ut nunc quoque, sumta tabella est,
Inque suos volui cogere verba pedes:
Carmina scripta mihi sunt nulla, aut qualia cernis,
Digna sui domini tempore, digna loco.
Denique non parvas animo dat gloria vires,
Et fecunda facit pectora laudis amor.
Nominis & famæ quondam fulgore trahebar,
Dum tulit antennas aura secunda meas.
Non adeo est bene nunc, ut sit mihi gloria curæ:
Si liceat, nulli cognitus esse velim.
An, quia cesserunt primo bene carmina, suades
Scribere, successus ut sequar ipse meos?
Pace novem vestra liceat dixisse sorores,
Vos estis nostræ maxima causa fugæ.
Vtque dedit justas tauri fabricator aheni,
Sic ego do pœnas artibus ipse meis.
Nil mihi debebat cum versibus amplius esse,
Sed fugerem merito naufragus omne fretum.

At puto, si demens studium fatale retentem:
Hic mihi præbebit carminis arma locus.
Non liber hic ullus; non, qui mihi commodet aurem,
Verbaque significent quid mea, norit, adest.
Omnia barbariæ loca sunt, vocisque ferinæ:
Omnia sunt Getici plena timore soni.
Ipse mihi videor jam dedidicisse Latine:
Nam didici Getice Sarmaticeque loqui.
Non tamen, ut verum fatear tibi, nostra revelli
A componendo carmine Musa potest.
Scribimus, & scriptos absumimus igne libellos:
Exitus est studii parva favilla mei.
Nec possum, & cupio non ullos ducere versus:
Ponitur idcirco noster in igne labor.
Nec nisi pars casu flammis erepta dolove,
Ad vos ingenii pervenit ulla mei.
Sic utinam, quæ nil metuentem tale magistrum
Perdidit, in cineres ars mea versa foret.

ELEGIA XIV.

Ad amicum, quod nihil literarum daret, cum faceret cætera.

HAnc tuus è Getico mittit tibi Naso salutem,
Mittere si quisquam, quo caret ipse, potest.
Æger enim traxi contagia corpore mentis,
Libera tormento pars mihi ne qua vacet.
Perque dies multos lateris cruciatibus uror:
Sic quoque non modico frigore læsit hyems.
Si tamen ipse vales, aliqua nos parte valemus:
Quippe mea est humeris fulta ruina tuis.
Qui mihi cum dederis ingentia pignora, cumque
Per numeros omnes hoc tueare caput:
Quod tua me raro solatur epistola, peccas:
Remque piam præstas, & mihi verba negas.
Hoc, precor, emenda: quod si correxeris unum,
Nullus in egregio corpore nævus erit.

Pluri-

Pluribus accusem, fieri nisi posset, ut ad me
Littera non veniat, missa sit illa tamen.
Dii faciant, ut sit temeraria nostra querela,
Teque putem falso non meminisse mei.
Quod precor, esse liquet. neque enim mutabile robur
Credere me fas est pectoris esse tui.
Cana prius gelido desint absinthia Ponto,
Et careat dulci Trinacris Hybla thymo:
Immemorem quam te quisquam convincat amici:
Non ita sunt fati stamina nigra mei.
Tu tamen, ut falsæ possis quoque pellere culpæ
Crimina: quod non es, ne videare, cave.
Vtque solebamus consumere longa loquendo
Tempora, sermoni deficiente die:
Sic ferat, ac referat tacitas nunc littera voces,
Et peragant linguæ charta, manusque vices.
Quod fore, ne nimium videar diffidere, sit me
Versibus hoc paucis admonuisse satis.
Accipe quo semper finitur epistola verbo,
Atque meis distent ut tua fata, vale.

ELEGIA XV.

Ad uxorem, quod suis libris sit æterna.

QVanta tibi dederim nostris monumenta libellis,
O mihi me conjux carior, ipsa vides.
Detrahat auctori multum fortuna licebit:
Tu tamen ingenio clara ferere meo.
Dumque legar, mecum pariter tua fama legetur,
Nec potes in mœstos omnis abire rogos.
Cumque viri casu possis miseranda videri,
Invenies aliquas, quæ quod es, esse velint:
Quæ te, nostrorum cum sis in parte malorum,
Felicem dicant; invidiantque tibi.
Non ego divitias dando tibi plura dedissem:
Nil feret ad manes divitis umbra suos.

Per-

Perpetui fructum donavi nominis: idque,
Quo dare nil potui munere majus, habes.
Adde, quod & rerum sola es tutela mearum,
Ad te non parvi venit honoris onus:
Quod nunquam de te vox est mea muta, tuisque
Iudiciis debes esse superba viri.
Quæ ne quis possit temeraria dicere, persta,
Et pariter serva meque, piamque fidem.
Nam tua, dum stetimus, turpi sine crimine mansit,
Et tantum probitas irreprehensa fuit:
Par eadem nostra nunc est tibi facta ruina:
Conspicuum virtus hic tua ponat opus.
Esse bonam facile est, ubi, quod vetat esse, remotum est,
Et nihil officiis nupta, quod obstet, habes:
Cum Deus intonuit, non se subducere nimbo,
Id demum est pietas, id socialis amor.
Rara quidem est virtus, quã non fortuna gubernat:
Quæ maneat stabili, cum fugit illa, pede.
Si tamen est, precium cui virtus ipsa petitum,
Inque parum latis ardua rebus adest:
Si tempus numeres, per secula nulla tacetur,
Et loca transgreditur, quà patet orbis iter.
Aspicis, ut longo teneat laudabilis ævo
Nomen inextinctum Penelopeja fides?
Cernis, ut Admeti cantetur, & Hectoris uxor?
Ausaque in accensos Hiphias ire rogos?
Vt vivat fama conjux Philaceia, cujus
Iliacam celeri vir pede pressit humum?
Nil opus est morte pro me, sed amore, fideque:
Non ex difficili fama petenda tibi est.
Nec te credideris, quia non facis, ista moneri:
Vela damus, quamvis remige navis eat.
Qui monet, ut facias, quod jam facis, ille monendo
Laudat, & hortatu comprobat acta suo.

FINIS.